

Slovenski Pravniki.

Leto XV. V Ljubljani, 15. februarija 1899. Štev. 1 in 2.

K načrtu zakona

o zemljknjižni delitvi katasterskih parcel ter o dopustnosti sodnega zapisovanja listin radi pridobitve manj vrednih zemljišč.

(Poročal c. kr. notar R. Bežek na skupščini notarskega kolegija kranjskega dne 18. decembra 1898. leta.)

Člen VI. načrta za zakon o zemljknjižni delitvi katasterskih parcel in o dopustnosti, narejati listine o pridobitvi manj vrednih zemljišč pri sodiščih, koji je vlada predložila v pretres zbornici poslancev in gospodski zbornici, slóve takó-le:

»Pogodbe in izjave o pridobitvi zemljišč, katerih vrednost v smislu posamičnega pravnega opravila ne preseza zneska 100 gld., je dopustno narejati pri sodiščih na ustno zaprosilo strank, povsodi, kjer se nahaja zemljiška knjiga, in sicer v obliki zapisnika, ki ga sestavi sodni uradnik (jurist) s sodelovanjem zapisnikarja brezplačno, toda le tedaj, kedar se name-rava takojšnja vknjižba dotične listine. Jednako postopati je tudi tedaj, kedar se ne gledé na to ustanavljajo poleg pridobitve lastninske pravice druge stvarne pravice, izvirajoče iz dotičnega pravnega opravila, n. pr. zastavna pravica za varnost kupninskega ostanka ali pa kaka služnost. — Če sodnemu uradniku stranka, kateri naj napravi listino, ni po lici znana, naj se ravna po predpisih, veljavnih za poverjenje podpisov (legalizacija). — Za vknjižbo zemljknjižnih dejanj, utemeljenih v listini, ki se napravi pri sodišču, prosi se lahko kar v zapisniku, v katerem se je napravila listina.«

Po členu VII. vladne predloge naj se nikar ne napravljajo listine, kedar je koli šumnja opravičena, da sta se dogovorili stranki zgol navidezno ali pa z namenom, da bi se brezuspešil kak zakon ali prevaril kedorkoli.

Na zapisniku z napravljeno listino naj se po vknjižbi za-beleži zvršetek v zemljiški knjigi v smislu §-a 105. zemlj. zak.,

na to pa zapisnik hrani pri sodišču. To določa vladne predloge člen VIII., dočim veleva člen IX., naj nadomešča v mandatnem postopanju poverjen prepis zapisnika izvornik, katerega torej ni treba prilagati. Po teh pravilih pa ne ugasne pravica strank, sklicevati se v pravnih zgol na izvornik zapisnika, toda le, kedar razsoja reč zemljeknjižno sodišče, niti ne preneha strankina dolžnost, priložiti prepis takšne, v zapisnikovi obliki sestavljene listine za nasprotnika toženčevega.

Po členu X. vladne predloge je slobodno, vlagati prošnje, podprte z listinami o pridobitvi zemljišč z vrednostjo do 100 gld., ustno tudi pri sodnih dvorih, okrožnih ali deželnih sodiščih. Prepise listin, napravljenih po členu VI. pri sodiščih in odločenih za odmero pristojbin, mora preskrbeti sodišče zemljiške knjige brezplačno.

Po členu XII. vladnega načrta veljajo vsa v členih VI., X. in XI. navedena določila tudi tedaj, kedar se zgol menjavajo zemljišča, nahajajoča se vsa v zemljiški knjigi istega sodišča, ako le vrednost zemljišč na nobeni strani ne presega zneska 100 gld.

Predno sodimo o vladnem načrtu, kolikor se nanaša na sestavljanje listin pri sodiščih, treba je zvedeti razloge, kateri so justično upravo napotili na to, uprav obstoju notarskega stanu jako nevarno reformo.

Vlada razmišlja tako-le:

»Uravnavanje soglasja zemljiške knjige s katastrom pospešilo bi nedvomno to, če se izroči sodiščem brezplačno napravljanje zemljeknjižnih listin, kajti stranka stopi nakrat v neposredno zvezo s sodiščem, kedar hoče vknjižiti posamično pravno opravilo. Po načrtovem smotru napravljale naj bi se pri sodiščih zgol listine, s katerimi naj se vknjiži takoj pridobljeno zemljišče; izključilo pa bi se listine brez tega smotra, na pr. zadolžnice ali odstopnice, ker le-te ne težé niti na pridobitev lastninske pravice, niti na vknjižbo, niti ni nobene zakonite sile, vknjižiti takšna opravila. Ker je nadalje čestokrat jako težko, zlasti pri manj vrednih zemljiščih napraviti soglasje zemljiške knjige s katastrom, kar je breme osobito za siromašnega ali manj imovitega posestnika, kateremu je treba pomoči v tem oziru, vtesnilo se je napravljanje listin pri sodišči

na slučaje, v katerih ne presega vrednost pridobljenih zemljišč zneska 100 gld. Izročil pa se je ta posel vsem sodiščem v obče, kjer se nahajajo zemljiške knjige, torej tudi sodnim dvorom, le-tem, ker se nahajajo tudi v okolišu mest manj vredna zemljišča. Radi važnosti obveznih strankinih izjav poverilo se je z napravljanjem listin sodnega uradnika (jurista), gledé oblike pa se je določil zapisnik, pri katerem naj posreduje zaprisežen zapisnikar. Napravljanje listin naj se vrši po neprepirnem postopanju v smislu §-a 2., točke 11 ces. patenta z dné 9. avgusta 1854; k temu ni pripomniti ničesar. Zgol v to svrho, da se prepreči sklenitev pogodeb z navideznim smotrom, ali, da se brezuspeši zakon ali prevari kedorkoli, izdalo se je določilo slično §-u 34 v prvem odstavku not. reda z dné 25. julija 1871. Listine, katere naj bi se sestavljale pri sodiščih, vsebujejo malenkostne predmete in jednostavne pravne odnošaje. Kedar bodo vknjižene, se najbrž ne bodo rabile več, in zato je najbolje, če se hranijo listine pri sodišču, kar menda ne bo delalo preglavice. Kedar bi pa vender le potrebovale stranke dotično listino, in to se bi zgodilo sigurno le redkokdaj, izročajo se po zemljeknjižnih predpisih preprosti ali pa poverjeni prepisi dotične listine. Nič novega se ne uvede v dosedanje zakonodavstvo z napravljanjem listin pri sodiščih, kajti po določilih dvornega dekreta z dne 12. marcija 1789, resolucije z dné 6. aprila 1797, dvornega dekreta z dné 2. marcija 1805, odločenega višjemu lvovskemu sodišču, dekreta dvorne pisarnice z dné 17. decembra 1824 in dv. dekreta z dné 21. oktobra 1825, nadalje po §-ih 433., 588. in 833. obč. drž. zak. smejo napravljati stranke listine pri sodišči. Nedvomno se je uradovalo tako do leta 1850, ko so se preosnovala sodišča; odsihdob naprej pa se je opustilo to gledé na zasnovo notarijata. V §-u 293. zapuščinsko-razpravnega patenta se je pač obljubilo uravnati takšno napravljanje listin na sodiščih za kraje, koder ne bi bilo nobenega notarja; a takšnih predpisov doslej ni prišlo na dan. Da se v bodoče namerava poveriti sodišča z napravljanjem listin, tako se posega nazaj na naprave, navadne v preteklosti, to pa zopet velja samo za določene zemljeknjižne smotre toliko, kolikor je potreba podpirati stranke. Nedvomno so sodišča takšnemu poslu večča,

saj morajo že sedaj napravljati listine varovancem po smislu §-a 189. ces. patenta z dné 9. avgusta 1854. l. Gledé na razkrite razloge vlada ne dopusti, da bi se prekoračila vrednost 100 gld. za listine, katere naj izdelavajo pri sodiščih, preverjena, da se je s tem dosta poskrbelo za promet z manj vrednimi zemljišči, z druge strani pa uvažujé, da bi se preveč obremenila sodišča, ako bi se prekoračilo isto mejo.«

S temi razlogi podpira torej vlada svoje predloge o sodnem zapisavanju listin.

Ker bi očitno zasekal takšen zakon hudo rano notarskemu stanu, obrnila se je kranjska notarska zbornica, da bi se storili potrebni koraki v tej velevažni stvari, takoj do nižjeavstrijske notarske zbornice. Z dopisom z dné 23. majnika 1898 je le-ta odgovorila, da se bavi s tem perečim vprašanjem že občni shod avstrijskega notarskega društva na Dunaji, ter obljubila, povdarjaje, da ne prezira nevarnih posledic iz takšnega zakona za gmotni obstoj notarjev, osobito na deželi, da se rada pridruži postopanju, katero ukrene eventualno kaka notarska zbornica v svrhu, da se prepreči uveljavljenje napominanega načrta.

Dné 10. oktobra t. l. baval se je 7. redni občni shod avstrijskega notarskega društva na Dunaju s tem perečim vprašanjem, katero je pojasnil vsestransko izborno in temeljito notar g. Karol Haberda kolikor s stališča notarjev, toliko s pravoslovnega v občé. Naj se mi dovoli ponoviti v kratkih potezah vodilne misli našega kolege, s kojimi se sploh strinjam.

S svojim predlogom, naj se napravljajo v bodoče nekatere listine pri sodiščih, posegla je vlada v dóbo pred letom 1850., ko se je še sodilo patrijarhalno v patrimonijalnih sodiščih.

Modernejšega kazal se je zakon, s katerim so se preosnovala sodišča 1850. leta, kajti s tem novim osnovnim zakonom se ni uvedlo napravljanje zemljeknjižnih listin pri sodiščih, dasi obeča to zapuščinskopravni patent v §-u 293. za ona sodišča, pri katerih ne uraduje nikak notar. Navzlic tej obljubi niso izišli do danes takšni predpisi.

Tudi najnovejši civilnopravdni zakoni z dné 1. avgusta 1895 niso poverili sodišč z napravljanjem listin, niti se je to

zgodilo z zakonom o pristojnosti sodišč. K temu je primerjati §-a 121. sodnega pravilnika besedilo: »Poverjati podpise, potrjevati prepise in sodno zapisavati poslednjo voljo sme sleharno sodišče.«

Po vsej pravici. Kajti sodišče naj se nikar ne poveri z napravljanjem listin iz razlogov, navedenih v nagibih k 1. načrtu našega doslej veljavnega notarskega reda. L. 1869. namreč je razmišljala tako-le justična uprava: »Ako bi se poverilo sodnika z napravljanjem listin, sodil bi šestokrat sodnik v pravnih odnošajih, s katerimi se je bavil, sestavljajoč listine; težko je, da bi nepristransko bil tak sodnik, ki napravlja na jedni strani listine, na drugi strani pa razsoja o odnošajih, v njej za-beleženih. Stranke ne bodo zaupale popolnoma sodniku, ki jim sestavi listino, razmišljajoč, da bode tudi sodil o njej. Po združitvi teh protislovnih poslov bi pa trpelo tudi sodstvo, kajti ne moreš služiti uspešno dvema gospodarjema: državi in pa občinstvu. Potem bi bilo treba pomnožiti sodniško osebje, kar je mnogo večjega pomena v letu 1869, do kterega so se dokaj pomnožili sodniški posli, nego je bilo to leta 1854!«

To vladno razmotrivanje k 1. načrtu notarskega reda pa velja mnogo bolj letos, ko je postalo sleharno postopanje po pravih novih civilnopravdnih zakonov uradno, bodi v sodstvu, bodi v izvršilu. Če vlada ni imela za novo uradovanje dosti sodniškega osebja, katero je že sedaj preobloženo s posli, kako-li naj se navali sodniku še napravljanje listin? Novi civilnopravdni red pa se udomači in vkorenini le tedaj, kedar se posveti sodnik izključno svojemu poslu, namreč, da bo le sodil in odločeval, a radi tega naj se mu nikar ne nalaga še tujih opravil.

Občutno breme pa bi se navalilo sodniku z napravljanjem listin, katero ni povse jednostavno, če pomisliš, da ima šestokrat ubožnejši kmetič tako zamotano zemljiško knjigo, da ne moreš vknjižiti takoj njegove lastninske pravice, kakor namerava vladni načrt. Prepogostem bo sodnik po brezuspešnem trudu odklanjal take jako zamudne reči, ker ga odvrtačajo od njegovega poglobitnega posla: od sodstva. Kedar bi bilo treba pomoči, tedaj stranka ne najde pomoči pri sodišču. Tega smotra, da se brzo uravna zemljiška knjiga s katastrom, ne

doseže šestokrat ni sodnik, ni kmetič; pač pa si le-ta, prevaran v svojej nadi, poišče zopet odvetnika ali notarja, katera naj mu razvozljata reč, če rajše ne položi vsega v kraj.

V večji stiski pa vidimo še sodnika, ki je uvedel radi brezbremskega odpisa kakega manj vrednega zemljišča pozivno postopanje. Če se upre kak upnik, naj ga li vabi k sebi, trati ž njim čas, naposled pa morda vender ne doseže privolila? Z razsodbo ukroti sodnik uporne upnike le tedaj, kedar se bo nameravalo zaokrožiti zemljišče.

Kolika potrata časa napram novim civilnopravnim zakonom, kateri so že itak prehudo obložili sodnika! Brez sleharnega tehtnega uzroka naj se prestroji sodnik v pooblaščenca stranke! In vender se ta posel priloga najboljšo notarju, poklicanemu v to pred sleharnikom po notarskem redu!

Smoter vlade z le-tem načrtom, da bi se namreč hitro in zanesljivo uravnala zemljska knjiga s katastrom, pa se ne doseže, kajti čim dalj se razkosavajo zemljišča, tem bujnejše raste število zemljišč manjše vrednosti, tem bolj se zadolžujejo mali posestniki, tem hitreje narašča število skupnih zastav, tembolj pa se kopiči sodniku delo z upnikovimi privolili in izbrisnimi izjavami. Vse to pa bodi izgotovljeno pred zvršetkom zemljeknjižnega dejanja! Premnogokrat torej ni misliti, da se vknjiži takoj lastninska pravica, kakor želi in namerava vladni načrt.

Ker pa tolikega posla ne zmaga je sodnik-posameznik, kajti priznано je, da ne zadošča sedanje število sodniškega osobja mnogovrstnim poslom po novih civilnopravnih zakonih, tedaj bo treba pomnožiti izdatno kakor sodniške osebe, tako osobje v sodnih pisarnah, a to bo zopet praznilo državno blagajno. Stroške takšnih zemljeknjižnih operacij pa bi moral trpeti faktično posameznik, ker njemu na korist se uravnava zemljiška knjiga, čeprav je tudi pomisliti, da se z nameravanim postopanjem strinjajo nekako težnje posameznikove in državne. —

Do ozbilnejših posledic pa vodi razmišljanje, kako potem, kedar se odtujijo stranke popolnoma pisarnam odvetniškim ali notarskim? Delo se bo kopičilo pri sodiščih v toliki meri, da ga ne bo zmagovalo sodniško osobje, če bo

tudi pomnoženo, in reči bodo morale zaostajati. Zaostanki pa se nameravajo z vladnim načrtom.

Sicer pa ni videti, zakaj bi se iztiralo notarstvo iz okoliša, odkazanega mu po zakonskih določilih, to je po notarskem redu, ki ga upravičuje napravljati listine in poverjati pravna opravila; nedoumno pa je, da se hoče odpraviti notarijat s preprosto novelo k zemljeknjižnemu zakonu. Zakaj naj se pahne notar iz zakonito mu lastnega ozemlja, kjer je deloval doslej vedno v zadovoljnost občinstva?

Na takšne reforme je upravo napotilo razmišljanje, kako bi se podpiralo ubožnejšega malega posestnika na deželi ali v obližji mest. Uprava se je odločila za takšno napravlanje nekaterih zemljeknjižnih listin pri sodiščih radi stroškov, katerih pa baje ne zmaga revnejše prebivalstvo ali jih pa težko utрпи.

S tem je justično ministerstvo sprožilo vprašanje radi stroškov. Po doslej veljavnem notarskem tarifu znaša poslovina pri kupnih pogodbah o zemljišču, vrednem do 200 gld. — 1 gld.; za vse drugo delo, združeno v poverilu podpisov, prepisu listin radi odmere pristojbin, pozvedbi v zemljiški knjigi in katastru, oglasilu za davčni urad, slednjič za vknjižbo lastninske pravice, računa notar počez za kupne pogodbe do všteti 100 gld. — 5 do 6 gld. Po tem takem pride po odštetem znesku 1 gld. 35 kr. ali 1 gld. 20 kr. za kolke za služka notarjevega za vse opravilo s prepisom vred pri zemljiščih, vrednih do 100 gld. — računa na 3 gld. 90 kr. do 4 gld. 60 kr.

Pač neznatni stroški, radi katerih ni trebalo toli hrupnega postopanja o baje velikih stroških, spojenih s pridobitvijo malih zemljišč! Ti malenkostni zneski sigurno ne ovirajo kmetiča, da si preskrbi prepis kupljene nepremičnine; koder ne prevlada huda siročina, je opustitvi prepisa kriva le indolentnost prebivalstva, drugega nič.

Ker pa justična uprava živi v veri, da zlasti stroški ovirajo brzo uravnava zemljiške knjige s katastrom, onda neče zaostajati avstrijsko notarstvo za težnjami ministerstva, akoravno obstanek notarstva peša tembolj, čim se razširja siromaštvo kmečkega prebivalstva, kajti le-to je dajalo doslej no-

tarju poglavitni del zaslужka, ki je bil sicer skromen in pičel, vender pa trajen in zanesljiv, kar bo pa prenehalo takoj, ko se uveljavi vladni načrt.

Radi tega obetajo avstrijski notarji, da bodo izdelavali listine brezplačno ubožnim strankam, kadar se namerava takojšnja vknjižba lastninske pravice glede zemljišč v vrednosti do 100 gld.

S tem korakom pokaže notarstvo, da se je popelo na vrhunec socialno-političnih teženj, pustivši na stran svojo korist napram občni in državni. Kajti obče znano je, da je izviralo doslej notarju iz obilnejšega števila takšnih manjših opravil kolikor toliko zaslужka, to pa preneha v bodoče popolnoma. Radi tega pa lahko vidi vsakdo veliko žrtev, ker zlasti v goratih pokrajinah je bore malo prometa z zemljišči, vrednimi nad 100 gld.

(Konec prih.)

O vrednosti in ceni, temeljnem pojmu politične ekonomije.

Piše dr. Ivan Žmave.

Človek, telesno in duševno bitje, ima fizične in psihične potrebe. Antropologija se ozira na celega človeka, v kolikor je človek individuum; obsega anatomijo, fiziologijo, zlasti pa psihologijo ali dušeslovje. Psihologija nas zopet vede k oni znanosti, ki se bavi s čini človeka in s smotrom njegovega bivanja. Zakaj človek živi? Kaj je njegov poslednji smoter? po katerem potu naj ta smoter doseže? Kako bodi hotenje in teženje človekovo, da neizogibno privede k najvišjemu smotru? — to so vprašanja, ki jim odgovarja etika ali morála.

Etika ali morála pa nima za predmet samo pojedinca; pojedinec živi v obitelji, v občini, v družbi. Ko popisuje anatomija člene in ustroj človeškega telesa, fiziologija pa funkcije in opravke posameznih telesnih delov, onda popisuje analogično sociologija ustroj in opravilo členov družbe ter cele

zamotane, in vendar globljemu opazovalcu čudovito¹⁾ sestavljene družbe. Ker pa človek v družbi nastopa kakor samozavestno delujoče bitje, mora v družbi etika imeti svoje mesto; i družba ima svoje etične smotre, ki naj harmonujejo z etičnimi smotri pojedincev: sociologija kaže nam takó na socialno (družabno) etiko ali politiko, kakor jo je Aristotel razumeval in jo moderni politični ekonomí (Roscher²⁾ i. dr.) razumevajo.

Ali že pri pojedincu nam anatomija in fiziologija kaže fizični proces: v fizikalnem oziru je življenje gibanje in menjava raznih snovij, dà, življenje je sežiganje snovij, je ogenj, rečejo fiziologi. Jedoč, pijoč in dihač sprejema človek snovi va-se, ki se spreminjajo po mnogih procesih v različne sestavine in teló zopet zapuščajo; kakor neskončni vesmir (makrokosmus), tako je tudi mali in malenkostni svet (mikrokosmus) pojedinca večno gibanje in menjanje tvarine ter sile.

Človek ima na tak način fizičnih potreb, da se mu vzdrži življenje; in vedno, že v primitivni obitelji — nekateri sociologi pravijo, v prvotni tolpi in čredi — bilo mu je skrbeti za uvete svojega fizičnega življenja, moral je gospodariti; in zgodaj se je razvil tradicijski nauk o praktičnem gospodarstvu ali o ekonomiji; stari Grki so pravila umnega gospodarstva, ki se tiče priproste in jednostavne obitelji, zlagali v praktično disciplino, ki so jo nazivali ekonomiko kakor nauk o hišnem (familijarnem) gospodarstvu, in pesniki (Heziod) so takova pravila odevali s slaščico fantazije.

Ko se je pa družba razvila, ko so jedenkrat vrasle cele skupine pojedinih obitelj, občin in dežel v jedno veliko celoto, morala je skrb za materijalne pogoje fizičnega centralizovanega življenja ove celote imeti v očeh celi ta veliki organizem; primitivna, priprosta ekonomika ni več zadostovala. Kakor je v duševnem oziru iz etike se rodila socialna etika ali politika, tako se je razvila v fizičnem in gospodarskem oziru iz ekonomike ali familijarne ekonomije — na vso družbo, na vse meščan-

¹⁾ „So pa razložki darov, ali jeden je Duh. A vsakemu se daje razodetje Duha na korist. Sedaj so mnogi udje, a telo je jedno.“ 1. Kor. 12, 4 sl. je geslo velikanskega (najbrž najboljšega nemškega) sociologičnega dela A. Schäffle: Bau und Leben des socialen Körpers.

²⁾ V glavnem svojem delu: System der Volkswirtschaft.

stvo, na vso državo (*πολιτεία*) ozirajoča se ekonomika: politična ekonomija, kakor se tudi dandanes ta nauk jako primerno zove (Politična ekonomija, narodno gospodarstvo, v nemščini: Volkswirtschaftslehre, politische Ökonomie, Nationalökonomie, pomenjajo jedno ter isto z malimi razlikami).

Kakor pa v človeku ni telesa brez duha, niti duha brez telesa, tako tudi v družbi ne more biti fizičnega brez duševnega, niti duševnega brez fizičnega; dalje tudi ne fizičnih potreb brez duševnih, in ne duševnih potreb brez fizičnih; z drugimi besedami: ni ekonomike brez etike, kar se elementov človeške družbe tiče, in ni politične ekonomije ali narodnega gospodarstva brez socialne etike ali politike gledé na veliko družbo. To je povdarjal posebno Aristotel, kateremu je politična ekonomija bila samo pomožna, nekako postranska veda politike, katero je smatral za vrhunec vse filozofije in znanosti. Vendar ni nikoli zanemarjal fizičnega temelja in pogoja duševno in etično vsovršene družbe, akoravno bi se komu, čitajočemu njegovo prekrasno »politiko«,¹⁾ zdelo, da zaničuje fizičnega delavca ali celó trgovca. Tudi srednjeveški duševni orjak Tomaž Akvinski nikakor ni preziral ekonomičnih uvetov velikega socialnega življenja, kar se iz tega razvidi, da se je intenzivno bavil z gospodarskimi vprašanji v svojih komentarjih k Aristotelovi »etiki« in »politiki«, pa tudi v svojem največjem bogoslovnem delu, v »sumi teologični«;²⁾ krivo se sv. Tomažu očita — kakor to stori večina modernih političnih ekonomov — da nima za narodno gospodarstvo nobenega pravega smisla; ako se kedaj nekoliko rezervirano izrazi o vrednosti zlasti trgovskega stanu, ima k temu oni vzrok, ki ga je imel že njegov učitelj Aristotel: on vidi v gospodarskem boju veliko strastij in poželjivosti (*concupiscentia*), in te seveda biča; dalje ima pa na umu, osobito v »sumi teologični«, etično dovršenega kristjana (meniha), ki se ravna po treh evangeljskih nasvetih, in takemu je seveda

¹⁾ Aristotelova „politika“ ima še zmirom svojo znanstveno in praktično veljavo; na Angležkem ni izobraženega politika, ki ne bi bil proučil tega prekrasnega in lahko umljivega dela; sploh spada „politika“ k „stotini najboljših knjig“ katere bi moral vsak naobraženec poznati.

²⁾ Gl. drugi oddelek drugega dela (II. II. q. 77 in 78 o trgovini in o obrestih.)

skrb za bogastvo in denar nekaj poniževalnega. Kdor se hoče prepričati, kako trezno je Tomaž iz Akvina mislil v gospodarskem oziru, naj ne pozabi prečitati njegovega prekrasnega spisa »de regimine principum.« V kaki tesni zvezi je imetek ter morala, ekonomija in politika, se ne dá lepše reči, kakor je napisal Tomaž v tem spisu II. c. 7: »Čednosti in delovanja . . . ne more biti brez denarja, kakor ni kovač brez svojega orodja.«

Kakor nista Aristotel in Tomaž prezirala materijalnih pogojev človeške družbe, tako narobe ne prezirajo vsi boljši politični ekonomisti našega veka etičnih smotrov te družbe; Roscher, Schmoller, Adolf Wagner, Schäffle i. dr. naglašajo, da ne more biti politične ekonomije brez politike ali socialne etike, da je in ostane človek etično bitje.

Tako se veliki misleci vedno strinjajo, akopram nekateri izhajajo iz jedne — Aristotel, Tomaž i. dr. od ideologične in filozofične — drugi od nasprotne — moderni od materijalne in gospodarske — strani človeškega in vesoljnega sostva (Sein). Kajti neskončni so problemi in neskončne so resnice; naposled se pa vendar rezultati končnega umovanja človeškega duha o velikih istinah koncentrujejo in kristalizujejo okoli malega kristala nam evidentnih in pristopnih resnic.

To veselo dejstvo najdemo tudi, ako primerjamo razglabljanja velikih mislecev v teku stoletij gledé na osnovni pojem politične ekonomije, gledé na vrednost in ceno imetka (Gut); dá, do česar so prišli moderni teoretiki po velikih ovinkih, po težavnem lastnem razmišljevanju, najdemo že pri Aristotelu v čudoviti prikupni prostosti. Seveda, Aristotel vseh temeljev socialnega gospodarstva ni analizoval do dna, kakor to dandanes moramo; ni imel niti takove družbe pred seboj, kakor dandanes mi v njej živimo; vendar je pa bistvene pojme lepše in koreniteje tolmačil nego mnogi moderni ekonomični teoretiki, lepše tudi nego slavljani in res veliki učenjak Marx v našem stoletju. V naslednjem se bomo radi tega ozirali v prvi vrsti na osnovni pojem politične ekonomije, kakor ga je ustalil Aristotel in po njem Tomaž; videli bomo, da novejši učenjaki niso mogli dosti dalje in globlje poseči, kar se teh prvih in glavnih principov tiče (o celoti politične ekonomije tu ne govorim). Če razumemo te

Aristotelove principe, razumemo teoretični fundament i modernega narodnega gospodarstva.

* * *

Velikanska je v naših časih gospodarska organizacija po vsej zemlji. Sicer je v historiji veljal vedno, pa vendar nikoli ne v takovi meri kot dandanes izrek: denar sveta vladar, ali, kakor je kardinal in diplomat Richelieu dejal: finance — Arhimedova točka; zato je pa finančna veda za nas važna še dosti bolj, nego je bila za naše praočete; Avstrija ne bi bila 1866 od Prusov pobita, ko ne bi trpela na kroničnem finančnem deficitu, pripominja Roscher v »System der Volkswirtschaft« (I. str. 40.).

V gospodarskem razvoju tekmujejo narodi in države med seboj, vsa trezna moderna politika obstoja malone skoro v tem: kakó produkcijo dvigati, odjemališča za blago si dobivati in kakó prisvajati moč nad deželami?

Naravno je torej, da se je razvila posebna znanost, katera se bavi z gospodarskimi vprašanji, do visokega vrhunca popolnosti; dà, na naših avstrijskih pravoslovnih fakultetah je narodno gospodarstvo skoro jedino znanstveni predmet, ker se politična ekonomija res po znanstveni metodi bavi z vzroki raznih gospodarskih pojavov in izvaja iz nekaterih principov brezbrojne ekonomične prikazni.

Jeden takovih elementov je pojem vrednosti in cene, na katerega se gradi cela politična ekonomija.

* * *

Naslednje vrstice mogel bo z zanimanjem zasledovati oni, ki ima že gotove nazore o politični ekonomiji; naši pravniki jih seveda imajo, osobito, ker imamo na avstrijskih fakultetah dokaj dobrih učnih sil (K. Menger, Böhm-Bawerk, Philipovich, Wieser i. dr.). Ker se pa utegne — in potrebno je — tudi marsikateri nepravnik zanimati za velevažno našo vedo, navedem v orijentacijo nekaj literature.

Najbolj popularni so dandanes v širjih masah marxistični politični ekonomisti; akopram so jednostranski, ipak dobro služijo. »Klasiki« so Marx, Engels, Lassalle; njih nauke dobro razlaga K. Kautsky v popularno pisanih knjižicah: »K. Marx' Oekonomische Lehren«, »Erfurter Programm«, »Der Parlama-

rismus, Volksgesetzgebung und Socialdemokratie.« Kritično o marxizmu piše avstrijski ex-minister A. Schaeffle v delcu, ki ga posebno priporočam: »Die Quintessenz des Sozialismus«, in Masaryk: »Otázka sociální« (Vprašanje socijalno, tudi v nemškem prevodu).

Z objektivnega stališča razmotriva na kratko glavne probleme ekonomične med drugimi Körner v delcu »Grundrisse der Volkswirtschaftslehre« (Dunaj 1898); velika dela o tej stroki so spisali nemški izborni učenjaki in profesorji: Ad. Wagner, Lehrbuch der politischen Oekonomie; Roscher, System der Volkswirtschaft; Schmoller i. dr. Iz tako zvane avstrijske (dunajske) šole imenujem: K. Menger, Grundsätze der Volkswirtschaftslehre; Philipovich, Grundriss der politischen Oekonomie.

Kot leksikalno delo je za vsakega veščaka in znanstvenega politika neobhodno potreben: Handwörterbuch der Staatswissenschaften (Conrad-Elster-Lexis-Loening), ki uprav v 2. iztisu izhaja; temu podobno, a manjše in cenejše delo je: Wörterbuch der Volkswirtschaft von Elster; dober je dalje v katoliškem smislu redigovani Staatslexikon (der Görresgesellschaft).

Iz slovanske literature bi se dalo veliko navesti; Rusi imajo neverjetno veliko v tem oziru; ali v Avstriji ruskih avtorjev dobiti ni, in jaz sam nisem čital razen nekaj referatov o velikih ruskih delih. Med Čehi pišejo Braf (profesor politične ekonomije), Kaizl (národní hospodárství, finanční veda), med Hrvati Lorković (Počela političke ekonomije 1889), med Srbi Vujić (Narodna ekonomija, ki jo jako hvalijo).

Kdor se hoče na čisto praktičen način z modernim svetovnim gospodarstvom seznaniti, naj si priskrbi »Maier-Rothschild, Handbuch der gesammten Handelswissenschaften«, ki je v prvi vrsti namenjen za trgovce — in tudi pri nas Slovencih je treba, da bomo imeli ne samo kramarje, ampak svetovno izobražene trgovce — in »Maiers Handelslexikon.«

Kar se znanstvenih revij tiče, je nam najbližnja izvrstno urejevana »Zeitschrift für Volkswirtschaft, Socialpolitik und Verwaltung« (Böhm-Bawerk, Plener, Inama-Sternegg).

Razumen politik, ki hoče zasledovati javne pojave, baviti se ima posebno z rezultati statistike; vsako ministerstvo izdava

svojo statistiko; splošne rezultate zgrinja v celoto gledé na Avstrijo »Oesterreichisches statistisches Handbuch, herausgegeben von der statistischen Central-Commission«, kot knjiga pa gledé na vso zemljo »Kolb, Statistik der Neuzeit«. O velikanskem birokratičnem in upravnem aparatu v moderni državi se dobi nekak pojem, ako se pregleda n. pr. avstr.: »Hof- und Staats-Handbuch.«

Hočejo li Slovenci aktivno udeleževati se politike, morajo merodavni politiki dobro poznati velikanski svetovni in specialno državni gospodarski pristroj; le na tak način more parlament in njega slovenski oddelek biti važen in uvaževan faktor pri določevanju usode ljudstva.

(Dalje prih.)

Javnost pridobninskih registrov.

V lanskem tozadevnem sestavku (»Slov. Pr.« str. 137 in nasl.) obljubil sem priobčiti svojedobno odločbo upravnega sodišča v tej stvari. Ta odločba izrekla se je dne 19. oktobra l. 1898. po javni ustni razpravi, na kateri je bil prisoten dotični davčni zavezanec sam, dočim je poslalo finančno ministerstvo, ki v predhodnem postopanju ni vložilo protispisa ali odgovora na dotično pritožbo, zastopnika na to razpravo. Ta zastopnik prigovarjal je najprej v formalnem pogledu, da po §-u 44. zakona z dne 22. oktobra 1875, št. 36. drž. zak. 1876 ni povoda za razpravo, ker je baje toženo administrativno oblastvo, t. j. c. kr. finančno ministerstvo dokazalo, da je pritožitelj po dodatku ministerske naredbe z dne 16. marcija 1898, št. 10520 izgubil vzrok za pritožbo. Ta dodatek namreč obsega naročilo finančnega ministerstva podrejenim organom, da pri vpogledu pridobninskih registrov ni smeti nasprotovati, če si davčni zavezanec hoče napraviti beležke in zaznamke, kolikor to napravljanje ne ovira pravice vpogleda drugim davčnim zavezancem. Pritožitelj, davčni zavezanec, se je upiral temu nazoru ministerskega zastopnika.

Upravno sodišče je razsodilo v smislu predloga davčnega zavezanca in odklonilo formalni predlog ministerskega zastop-

nika, ki je zahteval v smislu §-a 44. zakona z dne 22. oktobra l. 1875, št. 36 drž. zak. ex 1876 ustavljenje postopanja.

Upravno sodišče sploh pravi v svojih razlogih št. 5455 ex 1898:

»Vprašanje, katero je tukaj z ozirom na določilo §-a 58. zakona o osebnih davkih z dne 25. oktobra 1896, št. 220 drž. zak. rešiti, gre konečno na to, obsega li vpogledna pravica glede pridobninskih registrov tudi pravico do prepisov in do izpiskov, kakor davčni zavezanec trdi, ali pa omenjena pravica tega v sebi nima, kakor to trdi finančno ministerstvo.

Upravno sodišče odklanja najprej ugovor ministerskega zastopnika, češ, da pritožitelj nima več povoda za pritožbo, ker je mej tem odpadel vzrok pritožbe — iz dveh razlogov: prvič radi tega, ker je bila zahteva rekurza od finančnega ministerstva jednostavno odklonjena in ker napominani ministerski naredbi pridejani dostavek, češ, da ministerstvo naroča splošno podrejenim organom, da ni smeti zabraniti beležek in zapiskov iz pridobninskih registrov, kolikor se s tem ne ovira vpogledna pravica drugih davčnih zavezancev — ni del rekurzne rešitve ter je torej ta dostavek smatrati za dovoljenje, ki se da vsak hip preklicati; drugič pa odklanja upravno sodišče formalni predlog ministerskega zastopnika radi tega, ker to dovoljenje po vsebini rekurza in pritožbe ne odgovarja temu, kar pritožitelj želi. namreč delati prave prepise in izpiske.

Upravno sodišče mora torej pritožbo stvarno pretresavati. Pri tem se naslanja razsodba upravnega sodišča na te-le prevdarke.

Vsakemu davčnemu zavezancu kakor članu davčne družbe je bistveno do tega, da zvé, kako se razdeli kontingent, za kateri jamči njegova davčna družba, in da spozna davčne stavke posameznih kontingentnih tovarišev, ker le po tem lahko primernost njemu samemu naloženega davka s primerjanjem razmotri in zakonitost svoje ceditve določi.

Temu smotru služi javna razpoložitev registrov o pridobnini, oziroma izpiskov iz teh registrov (§ 58. odst. 2 l. c.); tako lahko posamezni davčni dolžniki ščitijo svoje interese, s tem pa se tudi ustvari javna kontrola glede določitve in razdelitve kentingenta.

Oboje pa se mora vršiti v okviru zakona. Ta okvir prekorači pa pritožitelj s svojo zahtevo, češ, da se mu naj dovoli naprava prepisov in izpiskov iz pridobninskega registra, ker zakon dovoljuje samo vpogled registra, a glede dopustnosti prepisov in izpiskov ničesar ne določuje.

Nasproti temu pa se upravno sodišče ne more izogniti prevdarku, da mora vpogledna pravica, kakor jo zakon razumeva, vsaj brezpogojno toliko vsebine imeti, da ta vpogledna pravica ni popolnoma brez smisla in iluzorna.

V tem oziru misli torej upravno sodišče, ker je pri pridobnini glavna stvar primerjanje lastnega davčnega dolga z dolgovi drugih članov dotične davčne skupine, torej včasih primerjanje z dokaj drugimi osebami in primerjanje dokaj različnih števil, da potemtakem je za eminenten smoter cele institucije smatrati to, da se davčnemu zavezancu ne zabranjuje, v olajšanje pregleda prirediti si brezoblične (formlose) beležke in zapiske v uradnem prostoru, kolikor s tem dejanjem ne ovira konkurentne jednake pravice do vpogleda drugim davčnim zavezancem.

Upravno sodišče razlikuje med obličnim in brezobličnim prepisom; oni ni dovoljen, ta pa se ne sme zabraniti, ker je sicer vpogledna pravica brez vsebine, brez smisla, brez pomena. »In praksi« zadostuje to popolnoma; če se tiskovine registra upoštevajo, je razvidno, da je s tem dovoljen popoln prepis; kajti register kaže ime davčnega zavezanca in njemu od komisije naložen davek v številkah. Ker pa dovoljuje zakon primerjanje vsakemu davčnemu zavezancu in ker si vsak zavezanec sme radi lajšega primerjanja zabeležiti številke vsakega člana iste davčne družbe, je očitvidno dosežena tendenca napominane pritožbe, čeravno je upravno sodišče pritožbo formalno zavrnilo, razlikujé med obličnim in brezobličnim prepisom, koje razlikovanje itak nima nobenega pomena. Poverjenja prepisa ne bo nikdo od davčnega urada zahteval. Ker zakon namerava doseči pravično razdelitev kontingenta, bi vsak zavezanec neumestno ravnal, če bi v svojej pritožbi ali rekurzu napačne številke ali podatke navajal. S tem je zabranjena pot samovolji in brezobzirnosti.

Konečno se naj še omeni, da ima odločba upravnega sodišča v mislih samo vpogledno pravico davkoplačevalcev, ki se nahajajo v jedni in isti skupini. Vprašanje, sme li davkoplačevalec zahtevati od davčnega oblastva, da mu naj da pogledati tudi register nižje skupine, s to odločbo ni rešeno. To vprašanje pa more v konkretnem slučaju zadobiti tudi aktualno važnost. Rahločutnost do davkoplačevalcev namreč ni tolika, da bi se poklicani faktorji z lepa popeli do stališča prave jednakomernosti, koja včasih zahteva, da se posadi jeden davkoplačevalec iz višje skupine v nižjo skupino, a namesto njega posadi davkoplačevalca iz nižje v višjo skupino. Vzlasti davčni nadzornik ima najrajši kolikor moči veliko davkoplačevalcev v višji skupini, a kolikor moči malo davkoplačevalcev v nižji skupini.

Dr. Anton Brumen.

Sodno-zdravniška mnenja.

IV.

Zlomljenje nósnice¹⁾ — težka oškodba v smislu §-a 152 kaz. zak.? Ključavnica — je li táko orodje, s katerim je moči primernim načinom prizadeti oškodbo po smislu §-a 155 a) kaz zak.?

Dne 28. avgusta leta 1896. je bil ranjen M. na nosu tako, da mu je z veliko močjo priletela zarjava ključavnica na ranjeno mesto. Sodno-zdravniški zvedenci iz Č. so našli dan pozneje na ranjencu naslednje oškodbe:

I. Na levi plati nosnega hrbta, ravno sredi med tem in notranjim očesnim kotom je videti okoli 2 *cm* dolgo in 5 *mm* široko stikovno ločitev, zavzemajočo kožo in mezdro. Robi te oškodbe so nepravilni in zobčasti, močno rdeči in precej krvaveči. — S preiskovalno iglo se otipa v celem obsegu opisane rane kost, katera je v zgornji polovici počena in odrta. Če poškodovanec zatisne nozdrvi²⁾ in se potem tako napne,

¹⁾ Nasenbein.

²⁾ Nasenlöcher.

kakor bi hotel skozi nos izdahnuti, se sliši izstop zraka iz navedene košne razpoke. Okrožje je precej oteklo in tudi nekoliko boleče.

II. Vezna kožica levega očesa je rdečkasta, sosebno v bližini spodnjega zunanjega dela roženice. Roženica sama in drugi deli očesa so zdravi.

III. Na zgornji in spodnji veji levega očesa je videti dvojce krvnih podpluteb, velikih za vinar. Okrožje je nekoliko oteklo, koža višnjevkasta.

IV. Desna spodnja veja, kakor tudi desna nosna plat sta otekli, zelo rdečkasti.

Drugih oškodb ni najti. — Poškodovanec je nekoliko potr, žila krepka, bije v minuti stokrat.

Mnenje.

Opisane oškodbe so bile prizadete pred kakimi 24. urami najbrže s trdim, robatim predmetom. One pod št. II., III. in IV. opisane so lahke, z aceljive brez nasledkov v 8 dneh¹⁾ ter združene s šestdnevni motenjem v zvrševanju poklica. Kar se tiče oškodbe, opisane pod št. I., se o njej sedaj ne moreva končno izreči ter si pridrživa dopolnilno preiskavo čez 3 tedne.

Končni izvid.

(Nadaljevanje dne 22. septembra 1896.)

Kožna rana je popolnem zaceljena, na njenem mestu je močan, nekoliko navspred strleč obrunek. Tudi stikovna ločitev v kosti je zaceljena, le, da je kost vdrta, kakor je že opisano v prvem izvidu, ter odebelela na prejšnjih razpokah.

Končno mnenje.

Doba motenega zdravja je trajala več nego 14, a manj nego 20 dni. — Oškodba ni bila sama na sebi težka, bila je pa prizadeta s takim orodjem in na tak

¹⁾ To je menda tako umeti, kakor bi te oškodbe poškodovanca motile v zdravju 8 dni. Zakon govori le o motenji zdravja ali poklica. O dobi zdravljenja se ni zvedencu izreči, ker ta ni identična z motenjem v zdravju. (Glej: Finger: „Das Strafrecht“ II. 1895, str. 37; Dittrich: „Lehrbuch der gerichtlichen Medicin“ 1897, str. 48 in Hoffmann: „Lehrbuch der gerichtlichen Medicin“ 1895, str. 314.)

način, da je z le-tem navadno združena smrtna nevarnost. Orodje je bilo namreč težko in ostro robato, — čveterokotna, vsa zarjavela ključavnica. Orodje je bilo vrženo proti glavi poškodovančevi z veliko močjo iz bližine; če bi bilo le malo bolj na levo zadelo, tedaj bi bilo izgubljeno levo oko, ali pa bi bil zadet kak drug del krova lobanje; v tem slučaju bi bila gotovo črepinja prebita. Če prevdarimo, da je bilo orodje zarjavelo, smemo trditi, da bi se bila opisana rana gotovo inficirala, če bi ne bilo takoj zdravniške pomoči¹⁾ Sicer bi pa v tem slučaju tudi infekcija ne povzročila smrtne nevarnosti, kakoršna bi pač nastala, če bi ključavnica zadela črepinjo in jo prebila.

Dne 5. decembra 1896 se je vršila glavna razprava na sodnem dvoru v N. — Prečitanemu predstojecemu izvidu sta tedaj dodala zdravniška zvedenca nastopno:

Od levega notranjega očesnega kota se razteza proti sredi nosnega hrbta 2 *cm* dolg, 2 *mm* širok, kljukast, nepremičen obrunek. Pod njim je čuti na nosnem nastavku zgornje čeljusti kostni obrunek.²⁾ Od tega mesta do stika med čelničnim in čeljustnim nastavkom je kost 2 *mm* globoko vdrta. Pritisek na to mesto povzroči bolečine. Ako se otipa z malim prstom nosnico,³⁾ se prepriča, da je v zgornjem delu nekoliko zožena. Sólznica⁴⁾ ni poškodovana.

Mnenje.

Opisano oškodbo je smatrati za težko, ker je bila nósница zlomljena in mali del celo vdrt. Sploh pa morava vsako rano v kosti oceniti po smislu §-a 152. kaz. zak., torej za težko. Vsaka kost je važen del dotičnega ustroja, in če je ta v svoji funkciji moten, trpi kolikor toliko celo telo. Nósница je res mala koščica in nima tako zlih nasledkov (bolečin), če se zlomi, kakor kaka večja kost. Sodni zdravniki

¹⁾ Trditve, katerih ne moremo z znanstvenega stališča s tako gotovostjo izreči!! *Pis. opomba.*

²⁾ Callus.

³⁾ Nasenhöhle.

⁴⁾ Thränenbein.

so v tem jedini, da je zlomljenje katere kosti koli oceniti za težko oškodbo.

Mogoče je, da je v tem slučaju poškodovanec deloma svoj poklic zvrševal; popolnem ga pa gotovo ni mogel, ker ne verjameva, da bi bil šel peš h kakemu oddaljenemu bolniku, kakor je to navadno do sedaj delal. Rana se je gnojila; vsled tega in tudi radi precejšnje izgube krvi je poškodovanec tako oslabil, da je mogel popolnoma ozdraviti še-le v teku 14 dni. Toliko časa je bil torej moten v zdravju in zvrševanju poklica.

Kar se pa tiče orodja, s katerim, in načina, na kateri je bila poškodba prizadeta, izjavljava:

- a) Orodje ni bilo tako, da bi z njega uporabo kedo človeka spravil navadno v smrtno nevarnost.
- b) Tudi način ni bil tak, ker poškodovalec je vrgel, sicer z veliko močjo ključavnico proti poškodovancu, dokazano pa ni, da je ravno na glavo meril.

Ker sta si bili mnenji sodnih zdravnikov v Č. in N. bistveno nasprotni, je predlagalo državno pravdnništvo, naj se povpraša medicinska fakulteta graška za končno mnenje.

Ta je izrekla:

»Nekega letnega večera — datum in ura nista v zapisnikih navedena — je bil M. na levi plati nosa ranjen. Krepak človek je vrgel namreč proti njemu staro zarjavelo ključavnico.

To oškodbo sta opisala zdravnika v Č. dne 30. avgusta l. 1896. tako-le: Na levi plati nosa, v sredi mej levim notranjim očesnim kotom in nosnim hrbtom je 2 *cm* dolga povprečna razpoka v koži; robi so nepravilni, zobčasti, precej krvaveči. S preiskovalno iglo se otipa oguljena kost, katera je udrta in počena. Če se nozdrvi zatisnejo in hoče poškodovanec skozi nos izdahnuti, uide zrak skozi kostno razpoko.

Dne 22. septembra sta ista zdravnika našla na mestu rane nekoliko navspred štrleč obrunek. Tudi razpoka v kosti je bila zaceljena, a kost vdrtá.

Ta izvid sta zvedenca zaključila z mnenjem, v katerem trdita, da oškodba ni bila težka, pač pa prizadeta s takim orodjem in na tak način, da je z le-tem navadno združena smrtna nevarnost.

Na glavni razpravi v N. dne 5. decembra sta tamošnja zdravniška zvedenca rekla, da je bila oškodba sama na sebi težka, ker smatrata vsako zlomljenje kosti za tako, sosebno, če je, kakor v tem slučaju, komplikovano z rano v koži. — Glede orodja sta pa izjavila, da ni bilo tako in tudi ne način, da bi bila z le-tem navadno združena smrtna nevarnost.

Na predlog podpisanca¹⁾ je doposlalo c. kr. sodišče v N. »corpus delicti«, 870 gramov težko, zarjavelo ključavnico, kakor tudi natančnejše poročilo o načinu, na kateri je bila oškodba prizadeta.

Dne 5. marca 1897 zaslišani poškodovanec je izpovedal: Poškodovalec je pred leti obolel v službi pri meni na vročinski bolezni. Od tega časa je enkrat v meseci zmešan tako, da na vse načine razgraja, sosebno o polni luni. V takem trenutku in v pijanosti je zgrabil ključavnico, katera mu je bila baje na poti, ter jo vrgel proč. Isti čas pa sem prišel jaz po stopnicah v vežo, in že vržena ključavnica me je zadela v oddaljenosti 5 — 6 korakov na levo očesno stran. Poškodovalec ni imel namena mojo glavo zadeti, kakor tudi sploh mene ne. Jaz sem prišel torej le po naključji do navedene oškodbe.

Po teh razjasnilih je oddati naslednje

mnenje:

- a) Navedena oškodba — komplikovano zlomljenje nósnice in čelničnega nastavka gornje čeljusti — je bila sama na sebi težka;
- b) orodje — sicer sposobno primernim načinom povzročiti smrtno nevarno oškodbo — ni bilo na tak način uporabljeno, da bi z le-tem bila navadno združena smrtna nevarnost.

Dr. P. Defranceschi.

¹⁾ Dvorni svetnik prof. Nicoladoni.

Kedo je upravičen potrditi in posvedočiti popolno znanje dež. jezikov?

V zadnjem času čule so se pogostem pritožbe, da pri naših sodiščih nameščeni sodniki in drugi javni funkcionarji niso slovenščine toliko zmožni, kolikor treba za pravilno in gladko občevanje s strankami. To je gotovo nedostatek, ki ga moramo grajati, in z vsemi sredstvi smo dolžni delovati na to, da se v sodiščih razpravlja v pravilni slovenščini, ker le to je dostojno javne razprave. Vsako pačenje jezika je tolikanj bolj neumestno, ker s tem trpi ugled sodišča in svečanost sodnega postopanja, strankam pa se vzbujajo čudni pomisleki in celo posmehi.

Naši zakoni določajo, da mora znati vsak državni uradnik popolnoma ne le nemški, temuč tudi v deželi navaden jezik.

Dvorni dekret z dne 26. februarja 1818, pol. zak. zb. zvez. 46. št. 14 določa, da morajo nameščeni uradniki znati ne le jezik dežele, nego tudi kraja, kjer so nameščeni, v polni meri. Isto zabičuje vnovič dvorni in ministerki dopis z dne 7. februarja 1827, pol. zak. zb. zvez. 55. št. 16.

Vzlic temu se vedno ponavlja dejstvo, da se nameščajo posebno v Slovencih in ravno v pravosodji sodniki, uradniki in javni notarji, ki ne znajo skoro nič slovenski, ali pa govoré in pišejo tak jezik, da se jim smeje celo priprosto kmetsko ljudstvo v obraz. Vzpričo tega nastane vprašanje, kako so taki sodniki, uradniki in javni notarji dokazali znanje slovenščine, ko so se dali namestiti med trdimi Slovenci?

Jezikovne razmere pri nas niso urejene jednotno in glede dokaza o znanji slovenščine osobito nimamo nikacih predpisov v obče.

Naravno bi torej bilo zahtevati dokaz po zrelostnem spričevalu kake javne srednje šole, kajti ti zavodi imajo po učnem načrtu namen, privedi učence tako daleč, da so po dovršeni srednji šoli, položivši zrelostni izpit, popolnoma zmožni jezikov, ki so bili obligaten učni predmet. Glede neobligatnega pouka vseh predmetov, torej tudi jezikov velja načelo, da učenec

pridobi znanje za silo; kajti za te predmete nedostaje časa, da bi se obiskovalci zamogli izobraziti popolnoma.

Iz tega izhaja pač neovržno, da svedoči zrelostno spričevalo srednjih šol jedino in izključno popolnem dobro znanje slovenščine, ako je maturant obligatno pouk slovenskega jezika obiskoval.

Znano pa je, da se v tacih zrelostnih spričevalih pogostem nahajajo redi glede jezikov, katerih se je dotičnik neobligatno učil, ne da bi bil delal zrelostni izpit. Imeli smo priliko videti dokaj tacih spričeval ljubljanskih srednješolskih zavodov, ne le glede slovenščine, temveč tudi glede francoščine, laščine in celo agronomije, dokler se je ta poučevala kakor prosti predmet na ljubljanskem gimnaziju. Nismo pa čuli, da bi se bil kedo izmed tacih učencev hvalil, da zna popolnem francoski ali laški, ali da bi tak povoljni red iz poljedelstva nadomeščal spričevalo kake srednje poljedelske šole in usposobljal za službo popotnega učitelja.

Drugače se je ravvalo in se še ravna glede slovenščine; kajti dosti je tacih učencev, ki se v srednjih šolah pač niso brigali za to, da bi se pošteno priučili slovenščine, a nekateri so jako neradi pohajali k prostemu slovenskemu pouku. Ko pa so, dovršivši vseučilišče, iskali javne službe in kruha med nami, tedaj jim je ona mrvica slovenščine kaj prav prišla in, dasi neveščji jezika, trdili so na ves glas, da znajo zaničevani jezik do cela dobro.

Ali v praksi se kaže, da govore in pišejo uradniki take vrste čudno spačen jezik, kateri ni podoben nobenemu živemu jeziku.

Pravosodju preti po uradnikih, neveščjih jezika strank, s kojimi jim je opraviti, nepregledna škoda, ki se ne da popraviti. Iz neznanja jezika izhajajo še dandanes med nami napačne razsodbe, sodne odločbe in notarske pogodbe, in prav le-te so dostikrat povod dolgim in dragim pravdam, ki pripravijo našega kmeta ob imetje in streho.

Uzrok tej nesreči pa je, da se pri nameščanji sodnikov, uradnikov in notarjev, ne gleda na temeljito znanje slovenščine, akopram je popolno znanje deželnega jezika v zakonu takisto utemeljena zahteva, kakor so druge predpisane kvali-

fikacije. Nameščajo se ljudje, ki so le količkaj dokazali, da so kedaj pohajali kako prosto slovensko urico in o tem donesli uborno spričevalce. Jasno je, da taka spričevala ne morejo dokazati znanja slovenščine niti za silo ne, še manje pa jih je moči staviti v jedno vrsto z zrelostnimi spričevali srednjih šol.

Na podlagi tacih spričeval smeli bi se prositelji morda nameščati le v krajih, koder zadošča znanje slovenščine za silo, kjer so Slovenci v veliki manjšini. Nikakor pa ne v čisto slovenskih pokrajinah, kjer je uradovati izljučno ali po veliki večini slovensko. To je zahteva za zvršitev jezikovne ravnopravnosti, če ne so zakoni samo na papirju, ker nedostaja sposobnih ljudi, ki bi jih zvrševali.

Nastane vprašanje, kako naj se najvišje instance pouče o popolnem znanji slovenščine glede prositeljev?

Načelo velja za nameščanje vseh konceptnih uradnikov, notarjev in javnih profesorjev, da morajo izkazati potrebno strokovno znanje s spričevali, pridobljenimi na visokih šolah, in pri izpitnih komisijah, sestavljenih večinoma iz visokošolskih profesorjev in višjih državnih uradnikov. Tega načela drže se najvišji vladni organi, kojim pristojna pravica imenovanja tako strogo, da ne imenujejo nikogar, ki se ni izkazal z zakonitimi spričevali o zadostnem znanji. Privatna spričevala še tako izurjenega prosilca ne zadoščajo.

Ker je znanje jezika istotako potreben postulat zadostne kvalifikacije prosilca, velja logično isto načelo. Glede nemščine se to strogo zahteva tudi od prosilcev za čisto nenemške pokrajine in to brez potrebe.

Načelo ravnopravnosti deželnih jezikov zahteva isto tudi glede nenemških jezikov. Na kvar Slovencev se to načelo dosedaj pri nas ni uveljavljalo, večinoma z izgovorom, da ni najti posebno za kronovine z dvema ali več deželnimi jeziki zadostno kvalifikovanih prosilcev. S tem pa se je uže priznalo načeloma, da imajo jezikovno kvalifikovani prosilci sami po sebi prednost od nekvalifikovanih ali le za silo usposobljenih.

Dokler nismo imeli srednjih šol, na kojih se je gojil naš materni jezik in se je dala prilika vsakemu se ga priučiti, dalo se je to postopanje opravičevati, sedaj pa ne več.

Iz tistih časov, ko nismo imeli nobene slovenske srednje šole, ostala nam je še naredba ministerstva za bogočastje in nauk z dne 27. decembra 1849 drž. zak. št. 15 iz l. 1850. Povod te naredbe je bil, kakor pravi uvod, ker je v tedanjem času nastala potreba mnogim mladim možem, da se izkažejo z znanjem kateregakoli deželnega jezika verodostojno.

Ta naredba velja torej za one, ki niso imeli prilike priučiti se nenemških jezikov na javnih srednješolskih ali visokošolskih zavodih, in le toliko, kolikor poznejšnji zakoni niso izpremenili teh določeb.

Po tej naredbi poklicani so izdajati javna spričevala o znanji jezikov strokovni vseučiliški profesorji in učitelji na tehnikah. Izpiti se morajo vršiti pri profesorjih vpričo dekana modroslovne fakultete ali ravnatelja tehnike.

Brez razloga se ni položila ta važna naloga možem, ki so morali dokazati najvišjo stopinjo znanstvene in strokovne izobraženosti. To je bila garancija, da se niso oglašali k takim izpitom ljudje, opremljeni za silo z jezikovnim znanjem, ker ni mogoče od teh mož strogega znanstva dobiti zadostnega spričevala, ne da bi se izkazalo zadostno znanje.

Toda v tistih časih bilo je radi pomanjkanja železnic in drugih prometnih zvez potovanje iz province na oddaljene visoke šole težavna, zamudna, draga in marsikomu nemo-goča stvar. Izjemoma se je torej dovolilo onim, ki niso bivali v mestih z visokimi šolami, da so smeli polagati te izpite tudi na gimnaziju in, če ni bilo niti gimnazija, na višji realki, pri javno nameščenih strokovnih učiteljih vpričo ravnatelja. Ti učitelji z ravnatelji imajo po besedilu večkrat omenjene naredbe pravico izdajati spričevala.

Nikjer pa ni rečeno, da imajo taka spričevala jednako veljavo s prej navedenimi. To je tudi samo po sebi umevno. Za silo se izkaže s takim spričevalom znanje jezika, nikakor pa ne v polni meri, kakor zahtevajo zakoni od državnih uradnikov in javnih notarjev.

Velika nevarnost je, da odločujejo pri tacih izpiti v malih mestih postranski momenti in osebna znanja in da dotični strokovni profesorji ne morejo oddati povse neodvisno svo-

jega mnenja. Nadalje je za izpitate odmerjen čas in gradivo tako majhno, da izpraševalcu ni moči zadobiti točne sodbe o znanji izprašanega kandidata. Tudi se ne vrši izpit javno.

Znani so slučaji iz zadnjega časa, da so se taki izpiti vršili na višji realki vpričo ravnatelja, ki sam ni večš slovenščine, dasi sta v dotičnem mestu dva srednješolska zavoda z ravnateljema, veččima slovenščine. Umevno je, da se kandidat, ki ima slabo vest glede svojega znanja, rad izogne popolnem slovenski komisiji. Isto tako jasno pa je iz besedila naredbe, da je take izpitate polagati v prvi vrsti na gimnaziju, in le, če ga ni v istem kraju, na višji realki. Kake veljave je tako spričevalo, to prepuščamo sodbi vsacega razumnika.

Posledica tacihi spričeval pa je, da se odrivajo popolnem usposobljeni kompetentje pri oddaji služeb, nesposobni in jezika nezmožni pa se nameščajo na podlagi takega polovičarskega znanja.

Pač imamo sredstvo, da se takemu polovičarstvu pride v okom. Organi, ki so poklicani pri imenovanjih staviti svoje predloge in prositeljem izdajati kvalifikacijo, imajo navadno vednost o jezikovni sposobnosti prosilcev. Toda razni oziri jih ovirajo govoriti o tem jasno in odločno navzgor.

Primeri se tudi, da tisti ki stavijo predloge, sami niso zmožni jezika; kako veljavo ima njih izrek, tega nam ni treba povdarjati. Zakonite določbe pa so o tem glede državnih uradnikov do cela nedostatne.

Izmed novejših zakonov, ki se s tem vprašanjem bavijo, določa notarski red z dne 25. julija 1871 št. 75 drž. zak. v §-u 6. *lit. e*, da mora vsak prosilec za notarska mesta poleg drugih sposobnosti dokazati potrebno znanje deželnihi jezikov. To je zakonita zahteva, na katero se mora pravosodni minister ozirati pri imenovanji notarjev, ker bi se inace kršil zakon.

Že § 591. obč. drž. zak. piše, da morajo oporočne priče razumeti jezik zapustnika, sicer je oporoka neveljavna, ker je prisostvovala neveljavna priča. Med najvažnejše notarske posle pa spadajo po §-u 70. do incl. 75. cit. not. reda poslednje volje. To, kar se zahteva za veljavnost oporoke od navadne priče, zahtevati mora zakon od notarja. Ker pa je notar po-

klican sestaviti oporoko in jej dati pravno obliko javne listine, mora biti večš popolnem deželnemu jeziku in še celo poznati mora različna narečja, da stranke natančno in točno razume.

Isto velja glede sestave vseh drugih notarskih listin (vide §-e 62. do incl. 66. cit. zakona.)

V izključno slovenskih krajih je nameščati notarje, ki so popolnem večši slovenščine, ker je drugače vsako uradovanje nemogoče in nezakonito; kajti v tacih krajih ni sodno zapri-seženih tolmačev, katerih bi se notar lahko vedno posluževal. Sploh pa je uradovanje s tolmači le izjemoma dovoljeno.

Po notarjih, neveščih slovenščine, prigodilo se je strankam največ nepotrebnih pravnih in povzročala se je škoda, ki se ne da popraviti potom višje instance, kajti podpisana pogodba velja, naj je notar prav razumel stranke ali ne, ker je proti javni listini protidokaz jako težaven.

Radi tega zahteva § 12. not. reda, da mora imeti vsak notar če je v okolišju njegovega sedeža več jezikov v navadi, potrdilo od nadsodišča, v katerem teh jezikov sme napravljati notarske listine. To potrdilo se mu odvzame, če, sestavljajoč notarske listine, dela take pogreške, da se iz njih razvidi njegovo nezadostno znanje dotičnega jezika.

Tem bolje mora veljati to za čisto slovenske kraje, kjer je slovenščina izključno v navadi. Po smislu te določbe v takem kraju ne more biti nihče notar, ki jezika ni popolnem večš v besedi in pisavi in ni tega v polni meri pred svojim imenovanjem dokazal.

Končno hočemo še razrešiti vprašanje, na kateri podlagi naj nadsodišče razsoja o potrebni jezikovni znanosti in od kod naj se o tem pouči pravosodni minister pri imenovanjih.

Nadsodišča in ministerstvo nimajo neposredne vednosti glede jezikovne zmožnosti notarskih kandidatov. Z notarskimi kandidati pridejo nadsodišča večinoma le jedenkrat v dotiko, pri notarskem izpitu za nekaj ur, potem pa jih ne vidijo več. Po starem civilnem postopanju imela so pa nadsodišča priliko prepričati se vsaj o sposobnosti notarjev na podlagi sodnih spisov, ki so jim došla kakor II. instanci. Sedaj gredo pritožbe v izvenspornem postopanju, ki je kakor glavno polje notarjem

pridržano, na deželna in okrožna sodišča, a v III. instanci na najvišje sodišče. Vsled tega nimajo nadsodišča skoro nobene prilike razsojati o delovanji notarjev in notarskih kandidatov in nimajo prilike prepričati se o njihovem jezikovnem znanju in o drugih sposobnostih.

To je gotovo nedostatek, ki je na kvar nam posebno tam, kjer si moramo priboriti stopinjo za stopinjo na poti do ravnopravnosti.

Jedini poklicani organ je notarska zbornica. Ona ima v prvi vrsti v smislu not. reda nadzorstvo nad notarji in notarskimi kandidati. V medsebojnem občevanji in z drugimi stanovskimi tovariši zadobe zbornični člani najpopolnejšo sodbo o vseh sposobnostih posameznih tovarišev, sodbo, katere deželna sodišča in nadsodišča ne morejo zadobiti, ker nimajo prilike osebnega občevanja.

Radi tega je poklicana notarska zbornica po naredbi pravosodnega ministerstva z dne 31. oktobra 1878, št. 9172 v prvi vrsti pregledati kvalifikacijsko tabelo in v svojem predlogu izreči se o sposobnosti prosilcev. Zbornica ima poklic, izreči se glede vseh sposobnosti in posebno o jezikovnem znanji kompetenta. Njeno mnenje je tembolj uvaževanja vredno, ker pozna potrebe naroda, navade in običaje ter vé, kateri jezik je v tem ali onem okraju izključno v rabi. Ona je poklicana vsako polovičarsko znanje slovenščine na podlagi dejstev, ki jej pri revizijah pridejo pred oči, konstatovati in se o celotnem dobrem ali slabem uradovanji in delovanji notarjev in notarskih kandidatov izreči ter o tem od slučaja do slučaja posebno povodom namestitvenih predlogov obveščati nadsodišča in pravosodno ministerstvo.

Notarska zbornica je kakor avtonomno oblastvo navzgor in navzdol popolnem samostojna in neodvisna. Zbornica, koji je do tega, da v njenem okolišu nameščeni notarji na podlagi notarskega reda svoj posel uzorno opravljajo, bode strogo pazila na to, da vsi notarji znajo tudi popolnem jezik ljudstva, med kojim so poklicani uradovati. Take zbornice mnenje pa imej tudi veljavo. Njen izrek o sposobnosti in o jezikovni znanosti pač velja več, nego li na skrivnem in v naglici pridobljena spričevala; kajti opira se na dolgotrajna faktična opazovanja,

katerih pa ne more ovreči nobeno, le za silo pridobljeno spričevalo.

Pravosodje izvršuje svoje naloge v praktičnem življenju, a v praktičnem življenju je treba, da ima vsak jurist jezik v popolni oblasti, kajti živa beseda, prav izpregovorjena in v pravem trenutku, zaleže več nego vse modrovanje potem, ko je prepozno. Kedor pa jezik sam težko lomi in se s težavo z ljudmi razume, spada tako malo na javno torišče pravosodja, kakor hromec na plesišče. I.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Gospodar je odgovoren za škodo, ki jo povzročé brez njegove krivde splašeni konji.

Tožiteljica A. St. je zahtevala od toženca A. S. odškodnino za poginolo kobilo in poškodovano konjsko opravo v znesku 334 gld. s pr. C. kr. okrajno sodišče v Ljutomeru je z razsodbo z dne 15. februarija 1896, št. 542 ugodilo tožbeni zahtevi glede zneska 203 gld. 50 kr. iz naslednjih razlogov:

Tožba se opira na nastopni dejanski položaj:

Dne 16. februarija 1895 sta tožiteljčina sina Jožef in Michael na dveh vozovih gnoj vozila iz tožiteljčinega bivališča v Bunčanih v njene gorice v Cubru. Ko sta se vračala, prišel je za njima v Radomerščaku toženčev hlapec Jakob S., sedeč na praznih saneh, v katere sta bila vprežena dva konja. Ta konja sta se splašila, a prvima dvema vozovoma se nekaj zaradi posebnosti ceste, nekaj pa zaradi tega ni bilo moči umakniti, ker sta sledeča konja pridirjala v najhujšem diru in ker nista imela zvoncev, ki bi bili prednja dva voznika pravočasno opozorili na pretečo nevarnost. S težka ušel je še prvi voznik s svojimi sanmi, drugi pa se je težko poškodoval. Toženčeva konja sta namreč skočila v diru na sani, pred njima bežeče; vsled tega je padel levi konj te uprege na tla, desni pa — rujava, 15½ pesti visoka, breja kobil — je vlekel celi zamot do bližnjega mostu, kjer sta se tožiteljčina konja prevrnila v potok tako, da je starejši konj obležal na

mlajšem. Toženčeva konja sta na to hipoma obstala. Tožiteljčinima konjema se je prerezalo jermenje, da sta bila prosta, toda mlajši konj je po padci zadobil take poškodbe, da je v kratkem času na mestu poginil.

Te okolnosti so vzlic ugovorom toženca vse v bistvu dokazane z izpovedmi svedokov Mihajla St., Jožefa St. in Jakoba St. Na to dejanje opira tožiteljica svojo zahtevo na plačilo odškodnine v znesku 334 gld.

Razsodba mora torej preiskati in dognati, ali in v kateri meri zadeva toženca krivda pri tej nesreči. To vprašanje ja glede na predložene spise in dokaze potrditi v prid tožiteljici.

Najprvo se opomni, da mora dejanje, na katero se tožba opira, biti v tesni zvezi z nastalo škodo, ker je po §-u 1295. obč. drž. zak. le oni za škodo odgovoren, kateri jo je s svojo krivdo povzročil.

Takova krivda na strani toženčevi je v tem slučaju dokazana. § 13. deželnega zakona z dne 18. septembra 1870, št. 52 dež. zakonika za Štajersko se glasi: »Ako se sani rabijo za vožnjo, mora vprežna živina imeti kraguljce ali pa zvonce.« Opuščanje te previdnosti kaznuje se po §-u 18. istega zakona z globo od 1—10 gld.. Iz določbe tega zakona je jasno videti, da je bil toženec pod kaznijo dolžan dne 16. februarija 1895 na svojo vprežno živino pri vožnji v gorice deti kraguljce ali zvonce. Toženčevo ravnanje proti temu zakonitemu predpisu pa je tem boljše kaznivo, ker je moral s svojo vprego voziti po južno ležečem Radomerščaku, ki je zelo strm in po njem cesta deloma po klancih drži, ker je toraj glede na neravni svet toliko več povoda imel previden biti.

Sodni ogled je dognal, da je cesta, na kateri je toženčev voz iznenada došel tožiteljčini vpregi, klanec in da se je na tem mestu nemogoče umakniti z vozom na jedno ali na drugo stran.

Vrhu tega je bilo o času katastrofe na obeh straneh kolo voza — kakor so izpovedale priče Anton L., Martin Šk., Ivan P., Matija Žn., Jakob J. in Franc H. — polno snega nakopičenega, in po izreku zvedencev se tudi zategadelj ni bilo moči izogniti ali v stran od kolovoza zapeljati.

Ta nesreča bi se bila preprečila le tako, ako bi bili tožiteljčini vpregi, ki sta bili že na odhod pripravljeni, v pravem času

opozorjeni na bližajočo se toženčevo vprego in ako bi se bili odpeljali kolikor moči hitro po kratkem klanci na prostor, kjer se bi lahko izognili na jedno ali drugo stran.

Pravočasno pa se bi bila tožiteljčina voznika lahko opozorila le z ropotom kraguljcev ali zvoncev toženčevih konj. Ta ropot bil bi, ker je toženčeva vprega v divjem diru drvila po bregu navzdol, jako močan in bi se daleč okoli čul ter bi bil gotovo tožiteljčina voznika opozoril na pretečo nevarnost in vzpodbudil k hitreji vožnji. Zakonito predpisani kraguljci ali zvonci imajo gotovo le namen, da z ropotom pravočasno opozore spredaj vozeča kola ali tudi pešce na bližajoče se sani, da se ognejo v stran.

Toženec je sicer v tem pogledu ugovarjal in tudi ponudil dokaz o tem, da je njegov hlapec celo pot navzdol kričal in tako tožiteljčina voznika opozoril na nevarnost. Toda, ker tudi kričanje toženčevega hlapca, če ga bi bila tožiteljčina voznika preje čula, kar pa ni dokazano, samo po sebi ne bi moglo opozoriti na pretečo nevarnost — saj vzroka temu kričanju nista mogla takoj uganiti — tedaj je ta ugovor slab in prazen.

Tu je treba pripomniti, da kakor je pokazal ogled na lici mesta, je radi ovinkov zadevne ceste od točk p q , kjer sta stali tožiteljčini vpregi, moči videti zgol do komaj 138 korakov oddaljene točke c . Tožiteljčina sina bi bila potemtakem, opozorjena po kričanju, mogla toženčeve divje drveče sani zagledati še le v točki c , torej v mali daljavi 138 korakov in še le tedaj se odpeljati, kajti izogniti se ni dalo. Ker pa sta toženčeva splašena konja divje dirjala in je tudi razdalja med tožiteljčinima vpregama in točko c bila tako majhna, ni bilo moči ubežati in neizogibno so morali trčiti skupaj.

Kakor se je že zgoraj omenilo, bila bi rešitev le tedaj možna, ako bi bile toženčeve sani z žvenkljanjem kraguljcev ali zvoncev opozorile voznika tožiteljice na bližajočo se nevarnost.

Ker torej toženec, kakor je dokazano, proti obstoječim zakonitim predpisom ni obesil kraguljcev ali zvoncev konjema, katera je vodil njegov hlapec St., in ker je nastala nesreča vsled zanemarjenja že večkrat omenjenih zakonitih predpisov, torej po krivdi toženčevi, zato mora tudi on povrniti vso, po tej nesreči nastalo škodo iz svojega imetja. Vpoštovati je le vprašanje, koliko je mora povrniti.

Tožiteljica zahteva odškodovanje a) za triletno poginolo kobilu znesek 320 gld., b) za škodo na saneh 2 gld. in c) za škodo pri konjski opravi 12 gld., skupaj tedaj 334 gld.

Toženec je proti primernosti nastavljenih odškodninskih zneskov.

Ker so zaslišani zvedenci cenili poginolo kobilu na 155 gld., oziroma 225 gld. in 200 gld., tedaj je bilo tožiteljici prisoditi srednjo vrednost po 200 gld., višji znesek 120 gld. pa brezpogojno odreči.

Za poškodovane sani je bilo nadalje po smislu sporazumnega mnenja zvedencev pripoznati znesek 1 gld. in za poškodovano konjsko opravo 2 gld. 50 kr. odškodnine, dočim je bilo večji zahtevi po 10 gld. 50 kr. zavrnuti.

Ugovor toženec, da če drugače ni, ni on, nego da je njegov hlapec Jakob Št. dolžan povrniti škodo, pa glede na določbe §-ov 1315. in 1316. obč. drž. zak. velja tem manj, ker je bilo tožencu samemu skrbeti, da so bili konji, izročeni hlapcu, redno in po predpisu opravljeni, in ker toženec, ki je po lastni izpovedi pred odhodom naročil hlapcu obesiti konjem zvonce, ni silil, da bi se bilo zvršilo to naročilo.

Glede na vsa ta izvajanja je tožbena zahteva za znesek 203 gld. 50 kr. stvarno in zakonito utemeljena, zato jej je ugoditi brezpogojno do tega zneska, dočim jo je glede višjega zneska brezpogojno zavrnuti.

Izrek o pravnih stroških opira se na določbo §-a 25. zak. z dne 26. maja 1894, št. 69 drž. zak.

Na apelacijo obeh spornih strank je c. kr. višje deželno sodišče v Gradcu z odločbo z dne 8. aprila 1896, št. 2998 zavrnilo apelacijo tožiteljčino, a ugodilo apelaciji toženčevi, predrugačilo razsodbo prvega sodišča v glavni stvari in glede stroškov ter spoznalo za pravo: Tožbena zahteva tožitelja se zavrne in tožiteljica Ana St. je dolžna tožencu Antonu Sl. povrniti stroške pravne obrambe v znesku 63 gld. 33 kr. ter tudi apelacijskih stroškov 16 gld. 40 kr. v 14 dneh pod eksekucijo. Tožiteljica Ana St. pa mora trpeti sama svoje apelacijske stroške.

Razlogi.

V smislu §-a 1296. obč. drž. zak. velja ob dvomu domneva, da je škoda nastala brez krivde koga drugega. Zveza pa, po ka-

teri bi bila škoda nastala v istini tožiteljici neposredno ali posredno izhajala iz kakega dejanja ali opuščenja toženčevega, v navzočnem slučaju ni na nobeno stran izkazana.

Kaka »culpa in eligendo« se tožencu ne da pripisovati; dokazano ni, da je izročil konja in vpregel kaki osebi, ki ne zna voditi konj; dognano je, da je izrecno naročil svojemu hlapcu, naj konjem da kraguljce ali zvonce; da bi bil pa moral še posebej gledati na to, da se izvrši njegovo naročilo, tega pač ni moči zahtevati od navadne pazljivosti (§ 1297. obč. drž. zak.).

Toda tudi ne glede na to ni moči za gotovo sklepati, da bi se bila zabranila škoda, ako bi bila imela toženčeva konja kraguljce ali zvonce.

Popolnoma nemogoče je bilo, ogniti se na kritičnem mestu, kakor je dokazal ogled, mnenje zvedencev in izpovedi prič, ker ima občinska cesta tam klanec in je na obeh straneh jedinega voznega tira bilo nakopičenega snega; tožiteljicini vpregi sta se mogli rešiti le s hitrim begom, da bi dospeli na odprt prostor, kjer bi bilo moči ogniti se ali pa mimo pustiti dirjajoče sani toženčeve.

Kakor dokazano, se da od stališča tožiteljicinih sinov (p, q) le na 138 korakov videti do točke c (legopisnega obrisa). Predno je ta splašena vprega dospela do točke c , nista mogla tožiteljicina sinova, če bi bila tudi čula žvenkljanje kraguljcev, misliti, da preti nevarnost in da se rešita le s hitrim begom; če je pa v divjem diru drveča vprega toženca dospela do točke c , tedaj tudi kraguljci ne bi več pomagali: da bi se pa konja bila splašila — že v točki o ležečega obrisa — po krivdi toženca ali njegovega hlapca, nikakor ni izkazano. V dvomu je torej pripisati ta dogodek le naključju.

Zanemarjenje §-a 13. dež. zakona z dne 18. septembra 1870, št. 52. dež. zak. je po cestno-policijskem redu pač kaznivo, nikakor pa ne more biti edina podlaga civilnopravdne obsodbe toženca v povračilo škode.

Ako pa je vprašanje posredne ali neposredne krivde toženčeve treba zanikati, tedaj tudi pade tožbena zahteva; misliti je, da je nastalo škodo povzročilo le naključje ali »vis major«. Bilo je torej ugoditi apelaciji toženčevi, predrugati prvosodno razsodbo in zavrnilo tožbeno zahtevo.

S tem je tudi rešena tožiteljčina, le radi nepopolne prisoditve tožbenih stroškov vložena apelacija.

Izrek o apelacijskih stroških se opira na §-a 24. in 26. zakona z dne 16. maja 1874, št. 69. drž. zak.

Na redno revizijsko pritožbo tožiteljice je c. kr. najvišje sodišče z odločbo z dne 20. majnika 1896, št. 5646 predrugačilo višjesodno razsodbo in obnovilo razsodbo c. kr. okrajnega sodišča.

Razlogi.

Poleg domneve v §-u 1296. obč. drž. zak., na kojoj kaže višje sodišče, imamo v §-u 1297. drugo domnevo, vsled katere se zanemarjenje pridnosti in pozornosti ob navadnih zmožnostih pripisuje tedaj, če so vsled tega prikrajšane pravice kake druge osebe.

V smislu §-a 1294. obč. drž. zak. je tudi tak pogrešek krivda in kdor je kriv, mora iz tega nastalo škodo povrniti.

Tak pogrešek je v le tem slučaju pripisati tožencu.

V prvi vrsti se je tega držati, da se je peljal toženec s svojim hlapcem v svoj vinograd, da je za skupno vožnjo že naprej potrebno ukrenil, kakor kaže povelje, da naj vzame hlapec zvonce s seboj, koje je pa potem pozabil — in da mu je bilo mogoče nadzorovati hlapca ves čas med potjo do trenutka, ko so se konji splašili. Ne glede torej na določbe §-a 1315. obč. drž. zak. je bil toženec odgovoren že po splošnih predpisih (§-i 1295. do 1297. obč. drž. zak.) za vse to, kar se je godilo pri vpregi njegovega hlapca.

Dognano je, da se je vozilo po samo na sebi nevarni — ter strmi — poti, ki je bila vrh tega po visoko nakopičenem snegu na jeden sam vozni tir zožena in večinoma oledenela — sploh okolnosti, ki opominjajo nepogojno k previdnosti.

Dognano je, da sta se vozeč proti domu konja sanij, koje je vodil toženčev hlapec, iz neznanega povoda splašila in v divjem diru priletela na pot, kjer sta čakali tožiteljčini vpregi, in s tem, da so sani trčile ob vpregi, povzročila nezgodo, katero je popisala prvosodna razsodba.

Objektivno je torej za dognano smatrati, da je dogodek, to je izguba oblasti nad splašenimi konji, v zvezi s poškodbo, katero je zadobila tožiteljica na svoji lastnini.

Tudi stvarni položaj opravičuje sklep, da je toženec odgovoren za škodo, koja sta provzročila njegova konja. Njegova dolžnost je bila, pred in med vožnjo ukreniti, kar je vsled težkoč pota bilo potrebno in kar bi bilo zagotovilo oblast nad konji tudi v izvanrednih okolišnih.

Tudi konja, kojih jeden je še jako mlad, drugi pa je po izpovedbi toženca samega tekmoval pri konjski dirki, kjer je že enkrat ubegnul, gotovo nista bila takšna, da bi bilo previdnost smatrati za nepotrebno.

Jasno je in ni treba nikakega posebnega dokaza, da ni bilo v takih okolišnih uporabiti enojnih uzd za dvovprego na strmi, oledeneli poti, da bi se odvrnila kaka preteča nevarnost. Zvedenci sami priznavajo, da bi, porabivši uzde navzkriž, bilo moči konja ustaviti ali vsaj v stran zavrniti. Nadalje ni dvomiti pri vsem položaji, da toženčev hlapec edine zavore zadaj pri saneh ni vporabil, nego je sedeč na saneh vodil konja.

To očividno nemarnost bi bil toženec lahko že takoj in posebno pri vožnji domov odstranil, ako bi bil vporabil za to potrebno pozornost.

Po izidu dokazovanja je to zanemarjanje bistveno poslabšalo cel položaj; toženčev hlapec namreč — kojemu ni radi njegove mladosti zaupati, da bi mogel popolnem nadvladati izvenredne okolišni med vožnjo — pravi, da sta se plašeča se konja zato, ker so se drsajoče, nezavrte sani zadevale v njune noge, še bolj splašila.

Ta pomanjkljivost pazljivosti, za katero se je, kakor rečeno, zagovarjati tožencu, zadošča popolnem, da dela toženca odgovornega za škodo, koja sta napravila njegova konja; zakaj jednaka je zanemarjenju v smislu §-a 1320. obč. drž. zak.

Nikakor pa ni smeti smatrati tega dogodka za naključje v imetji tožiteljice, ker je toženec zanemari zapoved, da je živini, vpreženi v sani, obešati kraguljce ali zvonce; ta zapoved je izdana v varnost prometa v §-u 13. dež. zak. za Štajersko z dne 18. septembra 1870, št. 52; tako je toženec kršil zakon, ki skuša ravno take slučajne poškodbe zabraniti.

Tudi je dovolj dokazano, da je krivda toženčeva v zvezi s škodo tožiteljčino, ker tu ne gre za strogi dokaz, da bi pri večji pazljivosti ne nastala škoda, nego le za to, da bi se ta nezgoda,

ako bi se stvar naravno vršila, s svojimi posledicami ne bila pripetila in ali bi nastale slabe posledice poškodovanci še pravočasno odvrniti mogli, kar se vznikoma tožiteljice po okolnostih ne more pripisovati.

Toženec je torej dolžan povrniti škodo, kolikor je je določila rabsodba okrajnega sodišča, in glede tega zadoščajo razlogi prvega sodnika.

b) § 104. jur. norme.

Na podlagi dolžnega pisma z dne 13. februvarija 1887 vložila je M. M. zoper J. M. iz L. v sodnem okraji S. pri okrajnem sodišči v Krškem tožbo radi 50 gld. V dolžnem pismu ni o zmenku radi pristojnosti sodišča v Krškem nič govora, pod pismom je pa dne 14. novembra 1898 zapisano, da se toženec podvrže sodišču v Krškem v razsojo te stvari.

Okr. sodišče v Krškem je s sklepom od 23. novembra l. 1898., Cb 303/98, tožbo zavrnilo, utemeljujoč ta sklep s §-om 104. jur. n., kajti po istem je listino o izrečnem »dogovoru« med strankama radi pristojnosti sodišča donesti v tožbi, tega pa tožiteljica ni storila. Izjavo od 14. novembra 1898 podpisal je samo toženec, to je le jednostranska izjava in ne zadostuje zakonitemu določilu.

Na rekurz tožiteljice je c. kr. okrožno sodišče v Novem mestu dne 15. decembra 1898 storilo nastopni sklep: Rekurzu tožiteljice se ugodi, izpodbijani sklep razveljavi — ter sodišču I. inštanca naroča, da tožbo sprejme ter o njej dalje uraduje. — V temeljitev: Po §-u 104. jur. norme se smejo stranke po izrečnem dogovoru podvreči sodišču prve inštanca, katero je samo na sebi nepristojno, morajo pa tak dogovor dokazati sodišču z listino že v tožbi. Tožiteljica je tožbi priložila dolžno pismo v izvorniku z dne 13. februvarja 1887, na katerem se nahaja od toženca podpisana izjava, da se glede tožiteljčine terjatve iz dolžnega pisma podvrže c. kr. okr. sodišču v Krškem. Pismena izjava toženca na dolžnem pismu samem ne vzbujajo pomislekov, da je toženec to izjavo v resnici podpisal; ni pa tudi dvoma, da se je to zgodilo po dogovoru s tožiteljico. Ta je torej, predloživši navedeno dolžno pismo v tožbi, dokazala dogovor, po katerem

se s tožencem glede spornega predmeta podvrže c. kr. okrajnemu sodišču v Krškem. Pri takem stvarnem položaji pa odbitek tožbe zaradi nepristojnosti sodišča ni utemeljena, in je bilo torej rekurzu tožiteljice ugoditi.

c) Mehaničen akt ne dokazuje posesti.

V pravdi Janeza J. v Zgornjih Dupljah proti Jakobu J. in Martinu Š. s prostovoljno namestnico Marijo J. zaradi motenja posesti kupa lesa je c. kr. okrajno sodišče v Trziči z odlokom z dne 23. oktobra 1897, št. 1955 uvaževaje, da je Jakob J. z izročilno pogodbo z dne 21. novembra 1896 izročil posestvo hšt. 26 v Zgornjih Dupljah z vsemi k tej hiši spadajočimi premičnicami in tudi pri hiši št. 56 nahajajočo se hišno opravo; nadalje, ker je priznано in po priči Janezu Z. dokazano, da je Janez J. letos, ko se je streha nad kupom lesa na parceli št. 40 po eni plati podrla, to streho popravil na ta način, da je krojnice, ki streho drže, zopet nazaj porinil in da je pribil zopet nekaj novih in nekaj starih desak, da je bila streha zopet postavljena; uvaževaje, da toženca s svojimi pričami nista dokazala, da bi bila v času od 21. novembra 1896 do 29. septembra 1897 iz tega kupa kaj lesa prodala; ker je torej Janez J. kup lesa, nahajajoči se na parceli 40 in namenjen za stavbo nove strehe na hiši št. 26, že 21. novembra 1896 v dejansko posest prevzel in se v tej posesti obdržal s tem, da je streho v novič čez ta kup postavil; uvaževaje, da v tej pravdi ni relevantno, ako sta Jakob in Marija J. pred 11. novembrom 1896 Jožetu T., Janezu Š. in Matevžu L. prodala kakšen brun iz tega kupa, ker je bil takrat še Jakob J. gospodar; ker toženca priznavata, da je Marija J. koncem meseca septembra dala po Martinu S. omenjeni kup lesa razdreti in odpeljati dva voza brunov v Kranj, in da je J. J. vzel šest brunov za stavbo svojega čebelnjaka ter da sta posodila tri brune župniku v Dupljah; uvaževaje, da mora po §-u 24. zak. z dne 16. maja l. 1874. tist, kdor tožbo izgubi, nasprotniku povrniti tožne stroške, spoznalo za pravo:

Tožena Jakob J. in Martin Š. s prostovoljno namestnico Marijo J. sta tožitelja s tem, da sta 27. septembra t. l. razdrla kup lesa v Spodnjih Dupljah in da sta mnogo brunov od kupa vzela in

odpeljala, v dejanski posesti tega lesa motila; dolžna sta odpeljane brune nazaj pripeljati in na kup zravnati, kakor so bili poprej, ter tožitelju na 25 gld. 60 kr. odmerjene tožne stroške povrniti in sicer vse to v 14 dneh pod zvršilom.

Višje deželno sodišče graško je rekurz toženca Jakoba J. zavrglo in z odločbo z dne 9. dec. 1897, št. 11778 izpodbijani prvosodni konečni odlok potrdilo že iz njegovih razlogov in ker je smatrati, da je tožitelj, napravši novo streho nad prepirnim kupom lesa, že s tem, po naravi sami zaposedel les, zložen v kupu, takih okolnosti pa ni, ki bi to posest kazale kakor pogrešno, tako da bi je po zakonu sodnik ne mogel ščititi; ker nadalje toženca nista dokazala, da bi bila potem, ko je tožitelj že spomladi l. 1897. stvar zaposedel, zvrševala še kako posest na kupu lesa razun motitvenega dejanja, ki se s tožbo zasleduje, in je torej zadnja faktična in izkjučna posest toženčeva bvezdvojbeno; ker se v provizorni pravdi le pretresajo in dokazujejo dejstva zadnjega faktičnega posestnega stanja in motenja; ker sodnikova naredba le ščiti in v prejšnji stan postavlja moteno posest, vprašanje pa, kdo da ima večjo pravico do posesti, treba dognati v redni pravdi; ker naposled za dokaz dejstva, da se je motenje posesti tudi v resnici zvršilo, zadošča to, da sta toženca sploh jemala brune s kupa lesa, nahajajočega se v posesti tožiteljevi, to pa, koliko brunov da je jeden ali drugi toženec vzel, je dognati v postopanju, katero znabiti pride po tej provizorni odločbi.

C. kr. najvišje sodišče je na izvenredni rekurz Jakoba J. z odločbo z dne 16. marcija 1898, št. 3650 oba nižjesodna odloka spremenilo in tožbeno zahtevo zavrnilo.

Uvaževalo se je, da sta prvotoženec, kakor tudi prostovoljna namestnica Marija J., predno se je dne 21. novembra 1896 izročilo domače posestvo tožitelju, posedovala prepirni les, ki je bil zložen na tujem zemljišči pod za silo napravljeno streho, da je zahtevana posest tožiteljeva v neposredni zvezi s pravicami, katere si tolmači in izvaja iz pogodbe, da presoja le-teh pravic nikakor ne spada v provizorno postopanje vsled tožbe radi motenja posesti, in da tudi to, če je tožitelj leta 1897. popravil pokvarjeno streho, nikakor ne dokazuje njene faktične posesti, ker le-ta poprava ne kaže posestne volje, posebno ker se je cela stvar vršila med roditelji in sinom, na drugi strani pa tudi ni dokazano, da bi se bil ta

poseg v posest zgodil s privoljenjem prejšnjih posestnikov. Nižjesodna odloka torej, katerima je zadoščalo zgolj mehanično dejanje za dokaz prepirne posesti in katera sta posegla naprej v razpravo o prepirnih pravicah pogodbenih, sta torej očitno krivična in bilo ju je treba po v zakonu z dne 16. maja 1874, št. 69. drž. zak., določenih posledicah z ozirom na dvorni dekret z dne 15. februarja 1833, št. 2593 premeniti, kakor slove enuncijati.

d) K uporabi §-a 347. trg. zak.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani kakor prizivno sodišče je v pravni stvari Ivana P. tožitelja zoper Jožefa N. toženca, zaradi 85 gld. 24 kr. s pripadki vsled priziva tožiteljevega zoper rzsodbo c. kr. okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 7. oktobra 1898, opr. št. C 461/98/4 na podstavi z obema stran-kama opravljene ustne prizivne razprave rzsodilo dne 1. februarja 1899, opr. št. Bc 10/99, da se prizivu ne ugodi, a potrdi izpodbijana rzsodba prvega sodnika ter izreče, da je tožitelj dolžan v 14 dneh pod eksekucijo tožencu plačati stroške prizivnega postopanja v znesku 21 gld. 8 kr.

Dejanski stan.

Tožiteljeva zahteva za plačilo kupnine 85 gld. 24 kr. s prip. za vino, prodano in poslano tožencu, je c. kr. okr. sodišče v Ljubljani z rzsodbo z dne 7. oktobra 1898 zavrnilo, ker je toženec naročil in kupil vino po vzorcu, dočim tožitelj ni poslal in izročil vina, kakoršno je bilo naročeno, in ker je toženec ta nedostatek pravočasno tožitelju naznanil ter mu sporočil, da vina ne sprejme.

V svojem prizivu in na prizivni razpravi izpodbija tožitelj rzsodbo prvega sodnika v prvi vrsti zato, ker je sodnik smatral za dokazano: da je toženec pravočasno grajal vino in naznanil nedostatek, dalje, da je v Klosterneuburgu poskušano vino bilo prav tisto, katero je tožitelj poslal tožencu, končno da tožitelj ni poslal tožencu takega vina, kakoršen je bil vzorec in kakoršno je bilo naročeno. Izpodbija potem tožitelj rzsodbo tudi radi tega, ker se prvi sodnik ni oziral na to, da je bil toženeč vsled opombe na računu obvezan nedostatke grajati in naznaniti v treh dneh, da je s tem, ker je vino pretočil v drug sod, ž njim razpolagal

in da v pismu toženec ni očital, da blago ni vino, marveč je ponujal po 15 kr. od litra, torej blago v tem oziru odobril.

Prizivatelj predlaga zaslišanje priče Jožefa K. posebno o tem, da je bilo dne 7. maja 1898 na južnem kolodvoru v Ljubljani na naslov toženca oddano in odposlano prav tisto vino, katero je bilo odbrano po vzorcu od toženca; v stvari sami pa predlaga, naj se izpodbijana razsodba izpremeni in spozna po tožbeni zahtevi.

Toženčev zastopnik predlaga, naj se razsodba I. sodnika potrdi.

Dejanski stan razsodbe sodišča prve stopinje dopolniti je v tem, da je na računu, kateri je bil tožencu poslan z vinom, tiskano, da se na reklamacije ozira le tri dni po dohodu blaga na naslovljeni kraj.

Razlogi.

Prvi sodnik je po vsej pravici smatral za dokazano, da je toženec kupil od tožitelja vino po vzorcu v smislu čl. 340. trg. zak. Ker je toženec vino, po naročilu mu poslano, grajal in tožitelju naznanil, da ga ne vzame, ker ni takšno, kakeršno je bilo po poskušnji naročeno, zadene tožitelja dolžnost dokazati, da je poslano vino takšno, kakeršna je bila poskušnja.

Kakšna je bila ravno ta poskušnja, se ne da več določiti, ker tožencu ni bila prepuščena in ker je tudi tožitelj nima več; vender pa ni dvomiti, da je bila poskušnja naravno vino od trte, da je tožiteljev agent to tudi zatrjeval in tožencu pri naročitvi še opomnil, da je vino iz domačih Št. Ruprtskih goric.

Da pa ono vino, katero je po tem naročilu poslal tožitelj tožencu, ni bilo takšno vino, kakeršno je bilo po poskušnji naročeno, in da sploh ni bilo naravno vino, nego narejeno, takozvano »poluvino«, je prvi sodnik po dokazih z vzrokom smatral za dokazano in tudi prizivno sodišče je o tem prepričano ter ni smatralo za potrebno, da bi se o tem vprašanji dopustilo in vršilo še kako dokazovanje.

Toženec je torej po pravici grajal poslano vino kakor tako, katero se bistveno razlikuje od poskušnje in je tudi z razlogom odklonil sprejem te pošiljatve in tožitelju sporočil, da mu je na razpolago. Sporno je še vprašanje, je li toženec v smislu čl. 347. trg. zak. pravočasno grajal in tožitelju naznanil, da ne sprejme vina, ker ni takšno, kakeršna je bila poskušnja; tudi to vprašanje je prvi sodnik pravilno rešil.

V členu 347. trg. zak. zapovedane »takojšne preiskave« ni umeti dobesedno, nego tako, da je blago takoj preiskati, v kolikor je to po rednem teku trgovine in z ozirom na kakovost blaga in njegovih pomankljivosti brez zamude možno; tudi ne zadostuje, če se kupcu blago le sumno zdi, nego on je upravičen, blago tako preiskovati — če treba tudi po zvedencih — da je pomankljivost brez dvoma dokazana.

V le-tem slučaju je bila kemična preskušnja potrebna, da se je ugotovila pomankljiva lastnost vina, in ako je toženec še pred to preskušnjo v času od 12. do 16. majnika 1898 tožitelju naznanil nedostatke vina ter potem, ko je dobil certifikat o kemični preskušnji, to zopet nemudoma naznanil tožitelju, je tako povse zadostil določilo čl. 347. trg. zak. O pravilnosti in pravočasnosti graje in naznanila je v tem slučaju tem manj dvomiti, ker je sedaj ugotovljeno kakovost vina kakor »poluvina« prištevati skrivnim nedostatom, katerih ni moči takoj spoznati in presoditi in kakeršne je moči ugotoviti le s kemično preskušnjo.

Opomba na računu, da se na reklamacije ozira samo tri dni pa dohodu blaga, nima v tem slučaju nikake obvezne moči za toženca; stranke sicer pogodbenim potom lahko skrajšajo ali pa podaljšajo v čl. 347. trg. zak. v misel vzeti rok za preiskavo in grajo blaga, a z jednostranskim zaznamkom na fakturi ali računu; da naj znaša ta rok samo tri dni, prejemalcu ni moči skrajšati rokú, kateri mu je dan po zakonu; kajti v taki opombi videti je samo ponudbo v smislu čl. 319. trg. zak., katera bi kupca samo tedaj vezala, če bi jo bil sprejel, ali pa v smislu čl. 323. trg. zak., če bi bil s tožiteljem v trgovski zvezi in bi na došlo ponudbo ne bi bil odgovoril.

V tem slučaju ni ne jedno ne drugo in dotična opomba na računu nima torej tožencu nasproti nobene veljavnosti.

Ne glede na to, da je toženec v smislu čl. 347. trg. zak. poslano vino pravočasno grajal in pomankljivost tožitelju naznanil, je pa še povdarjati, da v smislu čl. 350. trg. zak. določila čl. 347. trg. zak. v tem slučaju niti ni uporabljati, ker se je tožencu za naročeno naravno vino poslalo »poluvino«, torej njemu nasproti dejanje počelo, katero bi bilo sposobno pripraviti ga glede kakovosti vina v zmoto, s katero naj bi on ali pa kdo drugi na svoji lastnini škodo trpel.

Končno je tudi pripomniti, da je v smislu zakonov z dne 21. jun. 1880, št. 120 d. z. in 16. jan. 1896, št. 88 d. z. prepovedano, vinu podobni izdelek spraviti v promet in prodajati, ako ni izrecno označen kakor tak izdelek; sklep pogodbe v tej obliki, kakor se je v le-tem slučaju zgodilo, ko je bilo poluvino³ poslano za naravno vino, je torej nedopusten, in v smislu §-a² 878. obč. drž. zak. bi taka pogodba bila neveljavna.

Da v tem, ker je toženec vino pretočil v drug sod misleč, da se bode potem zboljšalo, ni videti odobrenja pošiljatve, je jasno; a tudi s tem, da je toženec v pismu pod A ponudil za to vino po 15 kr. od litra, ni odobril blaga, kajti na to² ponudbo mu tožitelj ni dal odgovora, torej ponudba ni bila sprejeta; tudi je še pripomniti, da je toženec to ponudbo storil v času, ko še ni imel v rokah certifikata o kemični preskušnji, ko torej še ni vedel, da poslano vino ni naravno vino.

Po vsem tem je jasno, da je prvi sodnik po pravici zavrnil tožbeno zahtevo, ker tožitelj ni poslal tacega vina tožencu, kakršnega je le-ta po poskušnji naročil in ker toženec ni dolžan za poslano poluvino sploh kako kupnino plačati.

Prizivu torej ni bilo moči ugoditi, nego potrditi je bilo razsodbo sodišča prve stopnje.

Izrek o stroških se opira na določilo §-a 41. in 50. civ. pr. r.

e) Člen družine se je ločil od doma² le tedaj, kedar ni 'več upanja, da bi prišel nazaj.

Ivan J. D. je bil z razsodbo priznan očetom ml. T. R. nezakonske M. R. in ob jednem obsojen, da plačaj vsak mesec po tri gld. za vzdrževanje imenovane nedoletne svoje hčeri. Dolžnih obrokov on ni plačal za časa in radi tega dovolilo je c. kr. okr. sodišče tolminsko z odlokom od 10. avgusta 1897. leta št. 4296 v pokritje obrokov, narastlih do 236 gld., eksekutivno prisojenje onih 600 gld., ki jih je imel terjati dolžnik za očinski odpravk od svojega brata I. I. D. na podlagi darilne in prepodajne pogodbe, sklenjene v Tolminu 2. januarija 1888. leta, št. 24641. Vkljub temu ni hotel I. I. D. plačati z lepa omenjenih 236 gld. in ml. upnica naperila je zoper njega tožbo od 25. septembra 1897,

št. 5070 na platež le-teh 236 gld. s 5% obrestmi vred, od drugega dne po uročenji tožbe naprej tekočimi. Z razsodbo od 26. maja 1898. l., opr. št. 5821/97/9 odbilo je c. kr. tolminsko sodišče to zahtevo in je obsodilo tožiteljico, da povrni tožencu pravnne stroške. To svojo sodbo opiralo je pravnno sodišče na te le razloge:

Zahtevo, v tožbi izraženo, opira se na eksekutivni prisodni odlok od 10. avgusta 1897. l., št. 4296, slovom katerega je bil tožiteljici prisojen očinsko-dedinski udel v znesku 600 gld., ki ga ima terjati dolžnik Ivan I. D. od toženca na podlagi darilne in prepodajne pogodbe od 2. januarija 1888. leta, št. 24641 (spisi dr. Pr. . . . ovi), in to v pokritje obrokov za njeno vzdržavanje v vkupnem znesku 236 gld. V tretjem členu prav tu navedene pogodbe je izrecno določeno, da plačaj denašnji toženec imenovanemu svojemu bratu Ivanu na odpravku znesek 600 gld. v sedmih letnih obrokih, to je po 85 gld. $71\frac{3}{7}$ kr. na leto, od tedaj naprej, kedar bi se le-ta, namreč Ivan I. D. ločil od hiše.

Priznано je, da Ivana I. D. že več let ni doma, da je na tujem, morda, kakor pravi toženec, da je na Dunaji; s tem pa ni še nikakor ne dokazano, da se je on ločil od bratove hiše.

Ako je šel kdo od doma namenom se vrniti, on ne izgubi še posesti stanovanja (§ 352. obč. drž. zak.), kajti izgubi jo še le po tridesetletnem neuživanji.

Tožiteljica bi morala dokazati, da je šel Ivan I. D. od doma namenom, da se ne vrne danes ali jutre zopet domu — o tem pa ni ona ponudila nobenega dokaza.

Naj se tožbi ugodí, in naj Ivan I. D. zopet domu pride. Kaj nastane neki? Ako bi se hotel on ločiti od doma, bi gotovo zahteval dedinski svoj udel od svojega brata, današnjega toženca. Tega pa ni storil in za to je sklepati, da hoče še priti domov. To je tem bolj verjetno, ako se pomisli, da hodijo fantje s Tolminskega v daljne tuje kraje, ne bi li si tam prislužili kaj denarjev, in da se vračajo potem domu lepimi prislužki. Ker ni torej terjatev Ivana I. D. še západla v plačilo, bilo je treba tožbo odbiti in obsoditi tožiteljico, da povrni tožencu pravnne stroške.

Z odločbo od 22. julija 1898. l. Bc 465/98/1 je pa c. kr. višje deželno sodišče tržaško promenišvi tožbo prvega sodnika ugodilo tožbeni zahtevi iz teh-le razlogov:

Z darilno in prepodajno pogodbo, skleneno v Tolminu dne 2. januarija 1888. l., št. 24641 pod B., je sedanji toženec prevzel dolžnost, da plača Ivanu I. D., svojemu bratu očinski odpravek zneskom 600 gld. v sedmih enakih letnih obrokih po 85 gld. 71³/₇ novč. brez obresti od onega dne, katerega bi se isti ločil od očetne hiše.

Ustanovljeni čas plačila sedà omenjene terjatve očinskega udela je takov, da mora nastopiti bodisi v življenji bodisi ob smrti upravičenca, in radi tega jo je po določbi §-a 705. obč. drž. zak. bilo moči prenesti od upravičenca na druge s pogodbo in tudi z izvršilom.

Po svedočbi občinskega urada breginskega od 11. februarija l. 1896. pod D. je pa upravičenec že pred štirimi leti ostavil združno življenje v očetni hiši in, odkar je odšel, je nepretržno od doma odsoten in nikakor ne kaže, da se povrne: moralo se je pač smatrati, da je dom ostavil. Pogledom na to okolnost je on imel tudi pravico zahtevati od svojega brata, sedanjega toženca, obroke svoje terjatve očinskega udela, kolikor jih je po njegovem odhodu od doma izplačnih, in njegovi upniki so jih mogli torej tudi uspešno zarubiti.

Z odločbo od 24. novembra 1898. l., št. 12975 promenilo je pa c. kr. najvišje sodišče na Dunaji odločbo c. kr. višjega sodišča primorskega in je delo znova v krepost razsodbo okrajnega sodišča tolminskega iz teh-le razlogov:

Razsodba prvega sodnika je primerna stvarnemu položaju in zakonu, in bivate nakazani stranki na razloge, ondu navedene. Vrhu tega je še povdarjati, da je toženec darilno in prepodajno pogodbo, narejeno v Tolminu dne 2. januarija 1888. l., št. 24641 in v njej označeno dolžnost prevzel od onega dne naprej, ko bi Ivan I. D. očetni dom ostavil.

Tožiteljica bi bila morala dokazati, da je izplačnost nastala, ni pa niti trdila, da je Ivan I. D., ko je ostavljaj očetni dom, ali pozneje izrecno izjavil, da se hoče ločiti za večno od doma, ali da bi bil svojo voljo, da se ne misli več povrniti, dal spoznati s tem, da je svojo obleko proč vzel, ki jo je doma pustil, ali na kak drugi način. Po tem takem je sklepati, da je bil on šel od doma le začasno in da mu je bilo in mu je še svobodno, vsak čas priti domov.

Torej ni še nastal pogoj, s katerim se je toženec zavezal plačati dedščino, in zato tožena terjatev ni izplačna. Razsodba prvega sodnika je morala biti zopet uveljavljena, ker je utemeljena stvarnim položajem in pravom.

T.

f) K praksi pri postavljenji v prejšnji stan.

I.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani kakor rekurzno sodišče je v pravni stvari Jožefa A. proti Janezu K. zaradi 242 gl. spr. o rekurzu toženca proti sklepu c. kr. okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 12. decembra 1898 opr. št. C II 448/98—4, s kojim se je njegov predlog za postavljenje v prejšnji stan zaradi zamude naroka, določenega na 10. novembra 1898 za ustno razpravo o stvari, zavrnil — takole sklenilo dne 12. januarija 1899, opr. št. R 2/99—8: Rekurzu se ne ugotovi in izpodbijani sklep potrdi. Stroške rekurza mora rekurent trpeti sam.

Razlogi.

Toženčev predlog za postavljenje v prejšnji stan je sodišče prve inštanice po vsej pravici zavrnilo. Ta zavrnitev je utemeljena po stvarnih in zakonitih razlogih prvega sodnika, katerim je glede na izvajanja v rekurznem spisu pripomniti naslednje.

Dogodek, ki more opravičevati postavljenje v prejšnji stan zaradi zamude naroka, mora razun tega, da je nepričakovan ali neodvrten, biti tudi tak, da je zares stranko zadržal k naroku priti. To pa, da koncipijent toženčevega zastopnika ni pravočasno prišel v odvetniško pisarno, kjer ga je toženec čakal, nikakor ni tak dogodek, ki bi bil toženca zadržal pravočasno priti k določenemu naroku, kajti odvisno je bilo prav od njegove volje, zastopnikovo pisarno navzlic izostanju koncipijenta ostaviti v takem času, da bi bil prišel lahko ob določeni uri k naroku. Z ozirom na to že po navedbah toženca samega ni moči govoriti o kakem, pravočasni prihod toženca k naroku ovirajočem dogodku.

Rekurzu torej ni bilo moči ugotoviti, nego je bilo izpodbijani sklep potrditi.

Stroške rekurza mora rekurent po §-ih 40. in 50. civ. pr. r. in tudi po §-u 154. ibid. trpeti sam.

II.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani kakor rekuržno sodišče je v pravni stvari Frančiške T. kakor matere in Lenarta B. kakor varuha ned. Emila T. proti Jakobu V. radi očetstva in alimentacije s prip. vsled rekurza Lenarta B. zoper sklep c. kr. okrajnega sodišča v Ljubljani z dne 14. decembra 1898 opr. št. C IV. 218/98—4 v nejavni seji storilo nastopni sklep z dne 25. januarja 1899, opr. št. R 6 99—1: Rekurzu se ne ugotovi in izpodbijani sklep se potrdi.

Razlogi.

Rekurentov predlog za postavitev v prejšnji stan radi zamude roku za vložitev priziva proti zamudni razsodbi z dne 21. maja l. 1898, opr. št. C 218/98—3, ki je bila rekurentu vročena dne 17. junija 1898, je prvi sodnik po vsej pravici v smislu §-a 148. civ. pr. r. zavrnil kakor zakasjen.

Dozdevni zadržek, češ, rekurent ni vedel, da se mu brezplačni zastopnik ni postavil, odpadel je gotovo že z vročitvijo sodbe, kajti iz tega, da se je njemu osebno vročila, moral je brez-dvojbeno sklepati, da se ni postavil brezplačni zastopnik; razun tega pa je iz vsebine razsodbe same lahko razvidel, da ga ni zastopal tak zastopnik.

A tudi iz sklepa o tožbi, izdanega dne 4. maja 1898, opr. št. C IV. 218/98—1, ki se mu je vročil 11. maja 1898, bil bi lahko posnel, da je ostal njegov predlog za postavitev brezplačnega zastopnika nerešen, in slobodno mu je bilo, dopolnitev sklepa v tem smislu predlagati (§ 430. civ. pr. r.). Tudi njegov predlog za preložitev naroka svedoči, da niti na to mislil ni, da ga bode pri njem zastopal brezplačen zastopnik. Brez ozira na zakasnitev pa predlog za postavljenje v prejšnji stan tudi sploh ni utemeljen, kajti dozdevni zadržek ni zadržek v smislu §-a 146. civ. pr. r. in sicer to že ne glede na § 73., I. odst. *ibid.*, po kojem tudi predlog za postavitev brezplačnega zastopnika nikakor stranke ne opravičuje, da bi nanašaje se na ta predlog kako pravdno dejanje opustila.

Z ozirom na vse to bilo je rekurz zavrniti in izpodbijani sklep potrditi.

III.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani kakor rekurzno sodišče je v pravni stvari Martina P. proti umobolnemu Janezu Š., zastopanemu po kuratorju Antonu Š., zaradi 44 gld. 24 kr. s pr. o rekurzu tožitelja proti sklepu c. kr. okr. sodišča v Ljubljani z dne 3. decembra 1898, opr. št. C b 522/98—3, s kojim se je tožiteljev predlog za postavljenje v prejšnji stan radi zamude naroka dne 19. februarija 1898, ko se je izrekla zamudna razsodba—sklenilo dne 25. januarija 1899, opr. št. R 7/99—1 tako-le: Rekurzu se ne ugotovi in izpodbijani sklep se potrди. Stroške rekurza mora rekurent trpeti sam.

Razlogi.

Tožiteljev predlog za postavljenje v prejšnji stan je sodišče prve inštanice z izpodbijanim sklepom po vsej pravici zavrnilo. Ta zavrnitev je opravičena po navedenih stvarnih in zakonitih razlogih prvega sodnika, katerim je z ozirom na izvajanja v rekurzu dodati naslednje.

Po §-u 146. civ. pr. r. je postavljenje v prejšnji stan radi zamude naroka dovoliti le tedaj, kedar je bila stranka po nepričakovanem ali neodvratnem dogodku zadržana priti o pravem času k naroku. Zadržati more »dogodek«, za kojega je smatrati slučaj, ki se le redko zgodi, ne pa tak, ki se redno ali večkrat pripeti, in s kojim mora kolikor toliko vsakdor računati (glej uk. just. min. 3/12, 97 k §-u 146. civ. pr. r.). Takim dogodkom nikakor ni prištevati posipanja ceste, a tudi ne glavobola, in sicer prvega ne, ker se ceste navadno po večkrat na leto in posebno v jesenskem času in polagoma posipajo, — drugega pa ne, ker tožitelj sam ne trdi, da ga glavobol le malokdaj napade. Sicer pa tudi nista mogla niti posipanje ceste niti glavobol zadržati pravočasnega prihoda k naroku, kajti v istini prišel je tožitelj malo po 9. uri, a prišel bi bil lahko pravočasno, če bi ali hitreje vozil ali pa preje od doma odšel, kar je bilo edino le odvisno od njegove volje.

Rekurzu torej ni bilo moči ugoditi, nego je bilo izpodbijani sklep potrđiti.

Izrek o stroških se opira na §-a 41. in 50. civ. pr. r.

g) K praksi pri odmeri stroškov.

I.

C. kr. deželno sodišče v Ljubljani kakor rekurzno sodišče je v pravdni stvari Antona A., tožitelja proti Janezu K., tožencu, radi pripoznanja meje s pr. vsled rekurza tožiteljevega zoper sklep c. kr. okr. sodišča v Ljubljani z dne 4. januarija 1899 opr. št. C II. 480/98—7 v nejavni seji storilo nastopni sklep z dne 8. februarja 1899, opr. št. R 26/99—7: Rekurzu, čegar stroške mora rekurent trpeti sam, se ne ugotovi in razsodba sodišča prve instance glede izreka o stroških se potrdi. V vseh drugih svojih delih ostane razsodba nedotaknjena.

Razlogi.

Z zgoraj navedeno razsodbo se je rekurentu naložilo, da mora tožencu povrniti na 10 gld. 50 kr. odmerjene pravnice stroške. Ta izrek izpodbija sedaj rekurent, češ, da je z ozirom na izid pravde napačen, in predlaga izpremembo tega izreka tako, da se toženca obsodi, povrniti tožitelju narasle pravnice stroške.

Ta rekurz ni utemeljen. Iz razsodbe je razvidno, da je s tožbeno zahtevo povse propal, ker se od njega pretendirana meja med parcelama 479/2 kat. obč. D. in 504. iste kat. obč. in med parcelama št. 480. in 481. iste kat. obč. za pravo ni pripoznala in toženec tudi ni obsodil v spoštovanje te pretendirane meje. Dejstva popolne propalosti ne more spremeniti okolnost, da je prvi sodnik, mesto da bi tožbeno zahtevo izrecno zavrnil, brez ozira na določilo §-a 405. civ. pr. r., nekako oficijozno, in brez na to merečega strankinega predloga med prvo omenjenima parcelama katastersko mejo določil kakor pravo mejo — to mejo je toženec že začetkoma za pravo trdil — in še celo tožitelja v spoštovanje te meje obsodil in da je med drugo omenjenima parcelama tudi katastersko mejo določil kakor pravo mejo — te meje ni nobena stranka pretendirala — in obe stranki v spoštovanje te meje obsodil, kajti gotovo je le, da od rekurenta pretendirana meja, na koje pripoznanje je šel tožbeni petit, ni obveljala.

Bilo je torej povsem zakonito (§ 41. civ. pr. r.), da se je rekurenta obsodilo v povrnitev pravnih, nasprotniku povzročenih stroškov.

II.

C. kr. deželno kakor rekurzno sodišče v Ljubljani je v pravni stvari Franceta B. kakor tožitelja, proti Luki Š. kakor tožencu zaradi 200 gld., oziroma 40 gld. vsled rekurza toženca zoper rabsodbo c. kr. okrajnega sodišča v Kranji z dne 15. decembra 1898, opr. št. C 220/98—5 glede izreka o stroških storilo nastopni sklep z dne 21. januarija 1899, opr. št. R 14/99—7: Rekurzu, kojega stroške mora rekurent trpeti sam, se ne ugodi, nego se potrdi prvosodna rabsodba v izpodbijanem izreku glede stroškov. V ostalem ostane ista, ker neizpodbijana, nedotaknena.

Razlogi.

Kedar vsaka stranka deloma zmaga, deloma propade, tedaj se stroški vzajemno pobotajo ali razmerno razdele. Tako se glasi pravilo §-a 43. civ. pr. r. — Vender pa sme sodišče tudi pri takem izhodu pravnega spora naložiti jedni stranki povračilo vseh stroškov, ako je bil znesek terjatve zavisen od ugotovitve po zvedencih (§ 43/2 civ. pr. r.). Tako je bilo tudi v le-tem slučaju. Če se je pa prvi sodnik navzlic temu po resnem prevdarku vseh za izrek glede stroškov merodajnih okolnosti vendar-le držal pravila, ne pa izjeme, bi imel k večjemu tožitelj povod za pritožbo glede stroškov, ne pa toženec. Le-tega rekurz je torej popolnoma neosnovan in bilo ga je zavriniti.

h) Rubežen najemnin — je li dopustna?

Na podstavi rabsodbe z dne 2. maja 1898, opr. št. Cg 80/98—1 je c. kr. deželno sodišče v Ljubljani dovolilo zahtevajočemu upniku Filipu S. zoper zavezanko Marijano L. s sklepom z dne 28. julija 1898, opr. št. 80/98—9 v iztirjanje zvršilne tirjatve 2195 gld. 16 kr. s pripadki zvršilo z rubežnijo najemninskih, zavezanki baje pristoječih in dne 1. avgusta 1898 izplačnih tirjatev zoper I. R. v znesku 15 gld., zoper J. R. v znesku 60 gld., zoper T. Z. v znesku 40 gld. 88 kr. i. t. d.

Isto sodišče je na daljna predloga zahtevajočega upnika Filipa S. s sklepoma z dne 30. avgusta 1898, opr. št. Cg I 80/98—10 in z dne 26. oktobra 1898, opr. št. Cg 80/98—11 dovolilo proti

Marijani L. zaradi iste tirjatve zvršilo z rubežnijo najemninskih, zavezanki pristojecih in dne 1. septembra ter tudi dne 1. oktobra, odnosno 1. novembra 1898 izplačnih tirjatev zoper deloma iste, deloma druge najemnike v zavezankini hiši.

Ko pa je zahtevajoči upnik predlagal, naj se mu dovoli rubežen nadaljnjih najemnin, je c. kr. deželno sodišče v Ljubljani s sklepom z dne 29. decembra 1898, opr. št. Cg 80/98—12 zavrnilo predlog iz naslednjih razlogov:

Zahtevajoči upnik vodi zvršilo potem rubežni in preodkaza na tirjatve, katere pristojajo zavezanki na najemninah za stanovanja, torej na užitke in dohodke njene nepremičnine. Iz že prej vloženih predlogov, kakor tudi iz navzočnega predloga se pa lahko posname, da namerava zahtevajoči upnik na ta način nadaljevati zvršilo do popolnega pokritja svoje tirjatve v znesku 2195 gld. 16 kr. Zvršilo na najemnine, posebno ako se namerava nadaljevati daljšo dobo, pa v bistvu ni nič drugega, nego zvršilo potem prisilne uprave, katero je pa voditi le po predpisih §-ov 55., 97. do 128. zvrš. reda, a ne po določilih §-ov 294. in 303. ter naslednjih zvrš. reda, ker bi v le-tem slučaju zavezanka sosebno ne mogla poplačati onih stroškov, ki so navedeni v §-u 120. zvrš. r., a to bi lahko zavezanki nedvomno tudi gospodarsko bilo na kvar.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradci je rekurz zahtevajočega upnika s sklepom z dne 10. januarija 1899, opr. št. R. 5/90—1 zavrnilo in izpodbijani prvosodni sklep potrdilo iz razlogov:

Izpodbijani sklep je bilo potrditi glede na njegovo zakonito utemeljenje. Kajti po vsebini zavrjnjenega eksekucijskega predloga, vzlasti pa po navedbah rekurza ni nikake dvojbe, da namerava rekurent z najemščinami od hiše zavezankine poplačati si svojo zvršljivo tirjatev. Zvršilo na užitke in dohodke od najemščine je po zakonu pač dopustno, toda ni ga smeti voditi potem rubežni posamičnih najemninskih tirjatev, nego le z dovoljenjem in uvedbo prisilne uprave, ker le zakonite, nje tičoče se določbe mogo dati poroštvo, da se poleg zahteve upnikove primerno uvažuje tudi gospodarska korist zavezančeva.

Kazensko pravo.

V krivdoreku radi hudodelstva obrekovanja ne zadostuje označiti podtaknjeno hudodelstvo kazenskopravnim nazivalom nego navesti je ves isto ustanovljajoči učin.

(Kas. sklep z dne 13. septembra 1898. l. št. 12252.)

Povodom občinskih volitev so nasprotniki ovadili narodnega učitelja Ivana K. laškemu mestnemu županstvu, da je slovanske volilce zoper laške kandidate šuntal in da je nekoč cesarja grdo razžalil; pozabili so pa povedati, s čim in kje je učitelj cesarja razžalil. Tudi preiskovalni sodnik se ni pečal s tem vprašanjem ter se je zadovoljil, da so priče potrdile, da je učitelj res cesarja razžalil. Spoznavno sodišče je ovaditelje krivimi proglasilo hudodelstva po §-u 209. kaz. zak., storjenega s tem, da so učitelja krivično obdolžili, da je nekoč cesarja razžalil.

Ugodivši ničnostni pritožbi obtoženčevi, je kasacijsko sodišče razzodbo razveljavilo in odredilo ponovno razpravljanje in razsojanje kazenske stvari iz teh-le razmotrivanj:

Glede kaznivega učina obtoženega hudodelstva je rečeno v izpodbijani razzodbi, da je bil učitelj Ivan K. obdolžen, da je zakrivil zločin razzalitve Veličanstva po §-u 63. kaz. zak. Besede, s katerimi je bilo tako obdolženje izraženo, in tolmačenje istih, ki naj bi opravičilo izrek sodnega dvora, pa niso niti od daleč omenjene (§-a 207² in 260¹ kaz. pr. reda). Radi tega ni moči presoditi, kako si je spoznavno sodišče prav za prav razzlagalo izjavo, učitelju podtaknjeno, li ne sloni celo razzlaganje one izjave na pravni pomoti in ali je uvaževalo, da je potreben, kakor za vsako drugo, tako tudi za hudodelstvo po §-u 63. kaz. zak. hudoben namen in da mora storivec poznati pomen svoje izjave in vedeti, da se ista cesarja tiče, a jo vkljub temu izustiti, ter da zahteva § 209. kaz. zak. podtikanje vseh teh pravnih znakov zločina razzalitve Veličanstva. Niso torej storjene vse one okolnosti, ki so potrebne v pravo uporabo zakona (§ 288³ kaz. pr. r.), in ker ni moči izogniti se novi razzpravi, je bilo razzveljaviti izpodbijano razzodbo in vrniti spise spoznavnemu sodišču.

Fitik.

XII. redna glavna skupščina društva „Pravnika“.

Letošnja redna glavna skupščina se je vršila dne 9. januarja zvečer v »Narodnem domu« ob dokaj močni udeležbi društvenikov.

1. Zborovanje je otvoril načelnik g. dr. Ferjančič z govorom, v katerem je naglašal, da se v zadnjem društvenem letu ne dasta prezreti dva prevažna dogodka: prvič nesreča, ki je cesarsko obitelj in vso državo zadela s smrtjo cesarice Elizabete, drugič redka slavnost petdesetletnega vladarstva cesarjevega, kojega so se hvaležno spominjali vsi avstrijski narodi. Oba dogodka je tudi društvo »Pravnik« zabeležilo po svojem glasilu na dostojen način v svojo kroniko. Za posebno udanost, katero je dne 2. decembra izrazila društvena deputacija, došla je »zahvala«, katero je g. načelnik prečital (gl. »Slov. Pravnik« 1898. I., str. 289). — Nadalje je omenjal, da je društveni odbor sklepe zadnje skupščine zaradi vseučilišča v Ljubljani srečno izpolnil in gre za to posebno priznanje g. dru. Majaronu, iz čigar peresa je potekla znana spomenica. Uspehov te akcije dosedaj še ni videti, razen da je vlada priznala potrebnost vseučilišča v Ljubljani in upravičenost te zahteve. Treba bo še naprej pogumnega in doslednega delovanja. — Društveno delovanje je sicer bilo skromno, ker se je pogrešalo shodov, dasi bi bili potrebni. Opravičiti se da ta nedostatek z razmerami, v katerih smo lani živeli. Nikakor pa se ne da opravičiti brezbržnost pravniškega naraščaja nasproti našemu društvu in njegovim namenom. Kajti uprav v preteklem letu so mnogi mladi pravniki postali samostojni, kakor se je sploh položaj uradnikov zboljšal, tako da gmotni oziri ne morejo biti več vzrok praznotam, katere še vidimo v številu naših društvenikov. Upajmo, da bo bilanca našega društva v bodoče tudi v tem pogledu boljša!

2. Društveni tajnik g. dr. M. Pirc je prečital naslednje poročilo:

Slavna glavna skupščina!

Poročilo, katero mi je podati imenom odstopajočega odbora, je skromno. Krivda pa ne zadene odbora, temveč krive so temu razmere, katere opazujemo sploh v vsem našem društvenem življenju. Veselje in navdušenost, katera se

pokaže o rojstvu vsacega našega društva, začneta kaj kmalu pojemati in vsled tega društvenim odborom ni mogoče imenom društva tako delovati, kakor bi to želeli. Nekako take razmere opazujejo se tudi pri našem društvu in odbor njegov čuti to najhuje. Mladi naši kolegi ne kažejo za društvo takšnega zanimanja, kakeršnega bi »Pravnik« zaslužil. Tudi društveno glasilo ni imelo v prošlem letu dovolj duševne podpore. Seveda je upoštevati razmere, katere so nastale vsled novih zakonov. Le-te neobhodno zahtevajo, da se vsak posamezni pravnik, kateri je v praksi, z vsemi močmi posveti svojemu poklicu, in ne preostaja mu časa, da bi tudi še izvanredno deloval, kakor morda želi. Odstopajoči odbor si je pa v svesti, da je v preteklem letu izpolnjeval svojo nalogo, kolikor mu je sploh bilo v takšnih razmerah mogoče.

Na zadnji glavni skupščini izvoljeni odbor konstituiral se je tako, da je izvolil v svoji prvi seji načelnikovim namestnikom g. dr. Danila Majarona, blagajnikom g. Ivana Gogola, tajnikom poročevalca, knjižničarjem g. Frana Milčinskega in v uredniški odsek gg. dr. Janka Babnika, dr. V. Foersterja in Ivana Kavčnika.

Naše društvo je izdajalo tudi v preteklem letu svoj strokovni list »Slovenski Pravnik«. Uredništvo je prevzel zopet g. dr. Danilo Majaron, kateri je že prej urejal list več let. Odbor, kateremu so tudi znane uredniške težave, mora apelovati zopet na stanovsko čast vseh domačih pravnikov, da naj pridneje zalagajo uredništvo »Slovenskega Pravnika« z gradivom. Lani posrečilo se je uredništvu pridobiti za naš list zanimanje hrvatskih pravnikov. Gotovo so vsi društveniki z veseljem pozdravili v zadnjem letniku našega lista sestavek v hrvatskem jeziku. Upati je, da se zanimanje hrvatskih kolegov za »Slovenski Pravnik« in za naše društvo v prihodnje še poveča in da tudi s sodelovanjem te častite strani dobi naše glasilo zanimivo in raznovrstno vsebino.

Lanska glavna skupščina sprejela je resolucijo, s katero se je izrekla nujna potreba, da se ustanovi v Ljubljani univerza, in naročilo odboru, da se sestavi in izroči visoki vladi in državnemu zboru utemeljeno resolucijo. V svoji seji dne 16. marcija je potem pretresoval odbor vprašanje, kako bi se izpolnilo to naročilo in povabil na posvetovanje tudi g. dež. sod. svetnika J. Polca in odvetnika dr. Val. Krisper-ja. Le-ta pomnoženi odbor sklenil je, naj se povabita tudi odbor »Slovenske Matic« in pa kolegij profesorjev ljubljanske bogoslovnice, naj imenujeta vsak po tri odposlance, kateri bi skupno s 3 odposlanci našega društva sestavili spomenico in peticijo. Naše društvo izvolilo je v ta skupni odbor gg.: dr. Ferjančiča, F. Polca in dr. D. Majarona. Vabilu našega društva odzvala sta se odbor »Slovenske Matic«, ki je določil za odposlance gg. prof. Fr. Levca, profesorja dr. L. Požara in ravnatelja I. Šubica, in kolegij profesorjev ljubljanske bogoslovnice, kateri je določil za svoje zastopnike gg. dr. Jos. Dolenca, dr. I. Janežiča in dr. J. Kreka. Ta odbor izvolil je g. prof. Levca svojim predsednikom, g. dr. Janežiča podpredsednikom in g. dr. Majarona tajnikom ter poročevalcem. Le-ta odbor odobril je po g. dr. Majaronu sestavljeno spomenico, katera se je

izročila prevzvišenima gg. ministerskemu predsedniku in naučnemu ministru, nadalje pa tudi obema zbornicama državnega zbora. Zasluga našega društva je, da se je izvršila akcija za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani na tak primeren ter ugleden način, in odbor je mnenja, da je najboljšje izpolnil nalogo, katero mu je naročila lanska glavna skupščina.

Kakor se je poročalo že na lanski glavni skupščini, smo odpovedali lastne prostore v »Narodnem domu« ter se je s 1. majnikom preteklega leta nehala plačevati najemnina. Društvena knjižnica ostala je začasno v sedanjih prostorih. Ker bode pa »Narodna čitalnica« od katere je imelo naše društvo prostore v podnajemu, le-te rabila za druge namene, skleniti bode morala današnja glavna skupščina, kam naj bi se shranila v bodoče knjižnica in inventar?

Naše društvo spominjalo se je tudi primerno žalostnih in veselih dogodkov naše Najvišje cesarske rodbine. »Slovenski Pravnik« je posvetil članek grozni smrti Nje cesarskega in kraljevega Veličanstva cesarice Elizabete. Deputacija našega društva poklonila se je dne 2. decembra p. l. njega ekscelenci g. deželnemu predsedniku, ter ga prosila, da sporoči udanost našega društva Nj. Veličanstvu povodom petdesetletnice Njegovega vladanja.

Smrt ugrabila je v preteklem letu več naših društvenikov. Dne 28. januarja umrl je notar Fran Strašek v Ložu, dne 4. marca notar Viktor Globočnik v Kranju, dne 10. aprila notar dr. Jernej Zupanc v Ljubljani in pa dež. sod. svetnik K. Trtnik na Vranskem. Naše društvo udeležilo se je pogrebov umrlih članov kolikor moči po deputacijah.

Podavši to poročilo, prosim v formalnem oziru: slavna skupščina blagovoli to poročilo vzeti na znanje in je odobriti.

Poročilo g. tajnika se je vzelo na znanje.

3. Blagajnik g. Ivan Gogola je predložil naslednji račun o dohodkih in izdatkih društva »Pravnika« v preteklem letu 1898.

I. Dohodki.

1. Članarina in naročnina za društveno glasilo	1095 gld. 90 kr.
2. Do konca l. 1898. natekle hranilnične obresti od hranilne knjižice mestne hranilnice ljubljanske št. 22377	15 „ 42 „
Skupaj	1111 gld. 32 kr.

II. Izdatki.

1. Odpravitelju društvenega glasila pri Narodni tiskarni	5 gld. — kr.
2. Naročnina na razne strokovne liste	47 „ 47 „
3. Marke in papir za opominjevalna pisma	7 „ 59 „
4. Najemščina do 1. aprila 1898	30 „ — „
5. Poštnina od nakaznic	3 „ 68 „
6. Tisek, papir in odprava društvenega glasila	540 „ 10 „
7. Nagrada uredništvu	330 „ — „
8. Razno	1 „ 80 „
Skupaj	965 gld. 64 kr.

Ako se od dohodkov znašajočih	1111 gld. 32 kr.
odbijejo ti izdatki	965 „ 64 „
ostane prebitka	145 gld. 68 kr.

III. Izkaz društvenega premoženja koncem leta 1898.

1. Prebitek iz tega računa	145 gld. 68 kr.
2. Blagajnični preostanek koncem leta 1897.	407 „ 74 „
Skupaj	553 gld. 42 kr.

katera svota je naložena v mestni hranilnici ljubljanski na knjžici št. 25848.

3.) Zastanki članov in naročnikov	465 „ — „
4. Nekaj knjig, časopisov in inventar.	

G. poročevalec je predlagal, naj skupščina ta račun vzame na znanje in novemu odboru naroči, da izkazane zaostanke takoj primernim potom iztirja.

4. Računski pregledovalec g. dr. Fran Munda je poročal, da je račune pregledoval sam, ker je med letom umrl bivši notarski predsednik g. dr. Suppanz, ki je bil od prvega začetka društva pa do smrti svoje sopregledovalec in tudi kakor tak zaslužil, da se mu hrani časten spomin; računске knjige pa so v najlepšem redu in ne dokazujejo le vestnosti g. blagajnika, temuč tudi redno gospodarstvo društva. Njegov predlog, da se izreci zahvala g. blagajniku in podeli odboru absolutorij, je bil soglasno vsprejet.

5. K volitvam je predlagal g. sodni tajnik Kavčnik, naj se dosedanji društveni načelnik g. dr. Ferjančič vzklikom izvoli znova. Temu se je soglasno pritrdilo. G. deželnosodni svetnik dr. Ferjančič se je zahvalil na znova izkazanem zaupanju in vsprejel načelništvo, svest si, da bo združenimi močmi delovanje društva, zlasti pa prevažnega »Slov. Pravnika« napredovalo v bodočem letu.

Volitve v odbor so se zvršile pismeno. Izvoljeni so ljubljanski odborniki gg.: dr. Vladimir Foerster, c. kr. sodni pristav; Ivan Gogola, predsednik notarske zbornice; Ivan Kavčnik, c. kr. sodni tajnik; dr. Danilo Majaron, odvetnik; Fran Milčinski, c. kr. sodni pristav; dr. Makso Pirc, odvetnik in Julij Polec, c. kr. deželnosodni svetnik; vn anji gg.: dr. Janko Babnik, c. kr. sodni tajnik v pravosodnem ministerstvu na Du-

naji; dr. Juro Hrašovec, odvetnik v Celji; Bogdan Tèrnovec, c. kr. višjesodni svetnik v Trstu.

Za pregledovalce računov sta bila izvoljena gg.: dr. Fran Munda, odvetnik in Josip Zupančič, c. kr. avskultant, oba v Ljubljani.

6. K slučajnostim se je prvi oglasil g. predsednik Gogola ter opozarjal, da je bil povodom cesarjevega jubileja odlikovan tudi zaslužni društveni načelnik g. dr. Ferjančič, na čemur mu je veselo častitati. Skupščina se je temu pozivu prerada odzvala in g. dr. Ferjančič se je zahvalil na nepričakovani ovaciji.

G. dr. Furlan je izrekel zahvalo trojici iz odbora, ki je sodelovala pri spomenici za vseučilišče v Ljubljani.

G. dr. Kokalj je nasvetoval, naj se izvoli odsek treh društvenikov, ki bodo uredniku društvenega glasila pomagali pri težavnem in zamudljivem zbiranju gradiva. O tem se je vnel živahen razgovor.

G. urednik dr. Majaron je slikal težke razmere, s katerimi se je boriti »Slov. Pravniku«, in pozdravljal nasvet, ki kaže, da zlasti v mlajših pravnikih veje nov duh zanimanja za društveni list; sotrudnikov nam treba dvojne vrste, tacih, ki pišejo teoretične razprave, in potem tacih, ki ga zalagajo s slučajji iz prakse; dočim se ni čuditi, da sotrudnikov prve vrste ni obilo, ker za dobre strokovne članke treba mnogo študij in literarnih sredstev, je pa pač prečudno, da »Slov. Pravniku« ne dohaja dovolj slučajev iz prakse, ki v naših pokrajinah ni nič manj bogata in zanimiva, nego li drugod; prirejanje pravnih slučajev za list pa ni kar nič težko, niti toliko zamudljivo, da bi opravičevalo kake izgovore; sicer pa uredništvo niti ne sili na to, da bi se mu slučajji pošiljali godni za tisek; uredništvo bi bilo zadovoljno, da se mu vsaj prepisi zanimivih sklepov, odnosno odločeb dajo na razpolago, in če je komu tudi to pretežavno, naj bi vsaj naznanil, kje in kedaj se je kako posebno pravno vprašanje rešilo, da si uredništvo potem samo preskrbi dotične spise in jih priredi za objavo. »Takšno sodelovanje — je rekel g. dr. Majaron — se pač sme pričakovati od vsakega domačega pravnika in bi že s tem listu bilo mnogo pomagano. Žalibog, da se pravniki doslej niti v označenem smislu nišo potrudili za svoje glasilo. Koliko zanimivih pravnih slučajev gre leto za letom skozi njihove roke, a

kako malo se tega pozna v »Slov. Pravniku«! Trije, štirje pravniki, in to starejši gospodje, so mi znani, ki se zares ob vsakem slučaju, ki se jim ponudi, spomnijo »Slov. Pravnika«. Pri ostalih pa se pogreša takšno zanimanje, dasi je potrebno, naj smatramo delovanje lista s tega ali z onega stališča. Razvoj prava v življenji je moči zasledovati le po praktičnih pravnih slučajih, ki se zategadelj objavljajo zlasti tudi po perijodičnih strokovnih listih. Koliko nam odide torej takšnega poučnega gradiva, če se rešitve zanimivih pravnih vprašanj odkazujejo zgolj »ad acta«, namestu da bi se jih priobčevalo v našem društvenem glasilu! Uredništvo, kakor naravno, ne more vsemu kaj, naj bi se tudi samó s tem bavilo. Očitane torej, da je list premalo zanimiv in raznovrsten, ne more zadeti uredništva, temveč v prvi vrsti domače pravnike, ki bi lahko s količkaj trudom, in niti vseh bi ne bilo treba, vzdržavali list, ki bi njim in drugim ugajal. Naj se pa končno tudi nikdar ne pozabi, da »Slov. Pravnika« nima le privatnega pomena. Po njegovih sotrudnikih in njegovi vsebini se tudi v obče in javno sodi duševna moč in samozavest našega domačega pravnikaškega stanu. To se ne da tajiti, ako ravno se navadno ne uvažuje; če bi bilo to, kakor bi moralo biti, tedaj bi ob zmožnostih naših pravnikov in ob bujnem pravnem življenji med nami »Slov. Pravnika« bil gotovo dober in poštevan list. Zadnji čas je, da prepričanje o potrebi in o pomenu našega glasila prešine vse naše pravniške kroge, in če se to zgodi, ni dvojbe, da ob malih žrtvah ki se zahtevajo, ima »Slov. Pravnika« še lepo prihodnost.« Zato govornik končno z veseljem pozdravlja stavljeni predlog.

G. načelnik dr. Ferjančič je izrekel željo, da bi si vsak pravnik zapomnil predgovornikove besede, katere naj se zabeležijo v društvenem glasilu, ker to, da je izhajanje »Slov. Pravnika« častna stvar slovenskega pravnikaštva, se ne more nikdar dovolj poudarjati.

G. sodni tajnik Kavčnik je izrazil veselje, ker je inicijativa za agitacijo v prilog listu prišla iz mlajših vrst. Po »Slov. Pravniku« se ozirajo tudi višji pristojni krogi, ker zasledujejo v njem zlasti prakso v naših krajih, in to je posebno treba vsled novih zakonov. Naj se torej osnuje nekak agitacijski odsek, kateri bi skrbel, da sodni perovodje priskrbujejo listu pravne slučaje, ob enem pa tudi vzpodbujal mlajše pravnike k razmotrivanju pravnih vprašanj.

Govoril je tudi g. odvetnik dr. Kušar za predlog g. dr. Kokalja, ki je bil na to soglasno vsprejet. V odsek so izvoljeni gg. dr. A. Kokalj, dr. I. M. Hribar in M. Grasselli.

Nadalje je predlagal g. dr. Foerster, naj se zopet oživijo društveni večeri, katerih je bilo začetkom društvenega delovanja več, da se bodo pravniki shajali, razmotrivali sporna vprašanja in tako kazali duševno delovanje tudi izven urada. Po kratki debati, v katero so posegli gg. dr. Furlan, svetnik Polec in predlagatelj, se je sklenilo, da se odsihdob shajaj društvo po zimi redno vsakih 14 dni, sicer pa po jedenkrat na mesec.

Končno je predlagal g. dr. Kuhar, naj bi »Slov. Pravnik« tudi dejansko zanimive slučaje, vzlasti izpred kazenskega sodišča priobčeval, ker bi to ugajalo širšemu občinstvu. Temu se je protivil g. svetnik Polec, češ, da taka priobčila spadajo v dnevnike, ne pa v strokovne liste. Predlog ni bil vsprejet.

Ko je še na vprašanje g. svetnika Polca, kako je z novimi prostori za društveno knjižnico, g. tajnik dr. Pirc pojasnil to stvar — zaključila se je XII. glavna skupščina.

Književna poročila.

Mjesečnik pravnčkoga društva u Zagrebu prinaša v 1. in 2. letošnjem broji naslednje razprave: Dr. V. Pappafava: O pravničkoj naravi prava književnog i umjetničkog vlasništva. Dr. A. Badaj: Osiguranje života sa gledišta socijalno-političkoga, pravoslovnoga i zakonarskoga. I. Wagner: O promjeni našog građanskog parbenog postupnika. A. S. Jovanović: Stavilac in Tepaćija, stare državne službe. P. Petaj: Još nekoliko spornih pitanja iz kaznenih postupnika.

Zakonik Stefana Dušana, cara srpskog. 1349 i 1354. Na novo izdao i objasnio St. Novaković. Prije nego ću što izblize reći o tom vrlo lijepom netom izašlom izdanju znatnog pravnog spomenika za Slavene u opće a napose za nas južne Slavene; učiniti mi je par bilježaka za koje držim, da su umjestne i mjestom i vremenom.

Premda smo već na domaku XIX. vijeka, za koji pjesnik reče: Nek se ovaj vijek gordi nad svijema vijekovima, vijeka, u kom su mnoge znanosti i umjetnosti orijaškim krokom pokročile, te se može ponositi mnogobrojnim izumima i znanstvenim rezultatima, o kojima će kulturni historici budućih vijekova s dužnim priznanjem pripovijedati svojim suvremenicima slaveći djela ljudske misli — naći će se ipak stvari, za koje će se

Slavenima pisati u grijeh, što se gdje šta premalom intenzivnošću radilo, što se nekim granama premala znatnost davala, pa je tako mnogo ostalo tajnom, što bi se lahko bilo odgonenulo. — Mislim ovdje slavensku pravnu povjest. Čovjek se upravo čuditi mora, kako je moguće bilo, da pri svoj ljubavi k historiji i ispitivanju starina slavenski učenjaci nijesu ispitivali i razjašnjivali više ovaj predmet. Ta i njima je poznato bilo, da narod, koji želi postati ili ostati slobodan i slavan, mora znati, da je imao ili da zna, da ima i danas neku osobitu znatnost t. j. mora osjećati svoju moć i svoj narodni ponos. Pa kao što valja staro sjeme sačuvati i održati, da ga v svoje vrijeme posijemo za novi plod i hranu, tako treba i stare spomenike narodne jakosti čuvati za proizvod nove slave i novih znamenitih djela, da narod ne pojde u nazadak nego uporedo s duhom vremena i napretka. Stara pak slava i jakost održava se mudrim ustanovama, običajem, predanjem, spomenicima u najviše i najvjernije onim, iz kojih upoznajemo najznatniji ogranak čovječjeg duševnog rada: kako je i pod kojimi prilikama narod zasnovao svoje pravo i razvijao pojmove o zakonu.

Žalosna sudbina slavenskih zakona visila je o raznim uzrocima. Ovi učiniše da se Slaveni, koji su se malo brinuli za čuvanje svojih spomenika, nijesu trudili, da mudre narodne uredbe i zakone, koji so zloćom ljudi ili nepoznavanjem stvari iz pameti i običaja izašli, opet probude i novim životom pomlade. Ispitivati sada stare zakone i narodne običaje s pravnog gledišta premda je zanimljivo, vrlo je teško. Običaji se što izgubiše, a što neskupljeni i nepopisani zaboraviše. Mnogi još dokumenat pravni leži neodkriven, a što je pristupno, bit će još mnogo izdavano objašnjavano, prevodjeno od filologa i historika, dok će pravni historik brže i laglje na toj neuzoranoj njivi s uspjehom raditi. Ne mogu se doduše svi Slaveni jednako odsuditi, jer su neki kao na pr. Rusi na tom polju mnogo uradili. No ipak nemamo do danas kritičnoga djela o općoj pravnoj povjesti Slavena, jer djelo, koje je g. 1832.—35. pisao Poljak Maciejowski: *Historia prawnodawstw slowianskich*, ne podaje nam ne zadržajem ni sistemom podpune slike. No, ako nemamo kritičnoga djela, koje bi podalo cjelovitu pravnu povjest svih Slavena — imademo neke pravno povjesne monografije, koje so za sve Slavene od vrijednosti: imademo mnogo otkrivenih slavenskih spomenika. — Otkrićem slavenskih spomenika učinio se korak dalje u izučavanju pravne povjesti slavenske. Na temelju otkrića slavenskih pravnih spomenika pojavila se u Ruskoj komparativna slavenska škola, koja veli, da treba proučavati pravnu povjest svih Slavena, ako se hoće znati, što je rusko, a što je njemačko. Ta škola naglašuje, da se i kod Slavena, kod kojih nije bilo nikada germanskog utjecanja, nalaze isti instituti, za koje u Rusiji tvrde, da su germanski, a to je znatan momenat, jer se inače ne da protumačiti, otkud so ti instituti iz stare slavenske davnine. Možda je opravdan sud onih, koji drže, da su strani narodi pogažene i prezrene slavenske zakone uzvisili i njegovali, pak se sada njima ponose i uzimaju ih za svoje vlastite, a iz njihove ruke, da ih Slaveni primiše natrag. Ali bilo kako mu drago, razumljivo je svakomu, da svi Slaveni za cijelo s veseljem

pozdravljaju izdanja slavenskih pravnih spomenika, koji nose na sebi jasan biljeg — davne starine osobito one, koji sadržaju mnogo izvorna, a pisani su podpuno u narodnom slavenskom duhu. Take je i gore spomenuti slavenski pravni spomenik: Zakonik Stefana Dušana Silnog 1349 i 1354, koji je poznati plodni i vrlo zaslužni pisac poslije 28 godina evo po drugi put izdao. Ovo je izdanje zadužbine Ilije M. Kolarca.

Ovdje ću u kratko opisati dosadašnji literarni rad oko ovog zakonika ovdje izdanje i sadržaj.

Od svih pisanih spomenika, koji se odnose na prošlost srpsku, najznatniji je zakonik Dušanov. Ovomu pravnom spomeniku posvećivala se osobita pažnja ne samo od pravnika već i od filologa, historika itd.

Prvi put je izdan v Raićevoj povjesti g. 1795. i kasnije mnogo puta. God. 1828. izdao ga Magarašević u srpskom Letopisu svez. 3. i 4. God. 1838. otisnuo ga Kucharski u svom djelu: *Antiquissima monumenta juris slovenici*. Palacki u *Časop. Česk. Mus.* napisao je razpravu, gdje je neke zakone Dušanove sravnio s nekima zakonima drugih Slavena. Time je glasoviti historičar htio pobuditi pozornost na stare zakone slavenske. Još se Palacki tuži, da nemamo kritično izradjen Dušanov zakonik. Ovoj oskudici je Šafařík doskočio u *Památky děvniho písemnictví Jihoslovánův*, gdje i pored drugih spomenika izdao i Dušanov zakonik. On je pisao o njemu više rasprava. Engel u svom djelu *Geschichte von Serbien und Bosnien*, Halle 1801, str. 290—310, donosi njemački prijevod zakonika po Raiću. Boue Ami na francuskom u svom djelu: *La Turquie d'Europe*. Paris 1840, 4 vol. Jireček u: »Svodu zakonuv slovanských«. Prag 1880. Kallay na mađarskom jeziku u djelu: »A szerbek története«, Budapest 1877, str. 98 i dalje. Ovo je djelo prevedeno od Schwickera na njemački, od Vitkovića na srpski. Kod nas Hrvata nije nitko opširnije o tom zakoniku pisao, premda se tu i tamo po gdjejkoji pisac obazire na nje kao n. pr. prof. dr. Fr. Špevec u recenziji Petranovićeve rasprave: *O osveti, mirenju i vraždi*, Zagreb 1855. Poblíže o njem govori Bogišić u svom djelu: *Pisani zakoni na slovenskom jugu*. Zagreb 1872, str. 21—68. (Izdala jugoslav. akademija.)

(Dalje prih.)

Samospráva. Sbirka prednášek pořádaných »Českým klubem« v Praze. 208 strani. Založil Fr. Řivnač, knjigotržec v Prazi. Cena 1 gld. 80 kr. Knjiga ta obseza sedem predavanj v naslednjem redu: O pojmu a povaze samosprávy od prof. dra. Jiř. Pražáka. — Samospráva anglická od prof. dra. Alb. Bráfa. — Samospráva ve státech německých od prof. dra. Jiř. Pražáka. — Samospráva v Uhrách od prof. dra. B. Riegra. — Samospráva ve Francii od dra. Jos. Trakala. — Samospráva ve Švýcarsku od prof. dra. B. Riegra. — Samospráva na Rusi od prof. dra. Jana Řežábka. — O některých starších a novějších projektech rakouských v příčině samosprávy od prof. dra. A. Bráfa.

V zanimivem »Uvodu« piše dr. J. Šolc, da si je tudi Čehe osvojila misel, ki je nedavno nastala na Angleškem, da namreč treba obnarodit

vedo. Zato so se zbrali nekateri češki učenjaki, ki so v »Češkem klubu« priredili vrsto predavanj in to o predmetu, ki že od nekdaj obuja v Čehih največje zanimanje, namreč samouprava. Bilo je predavateljem na mislih, razširiti poznanje samouprave v obče, določiti pravi pojem državnopravne in politične avtonomije ter pripraviti začetek zdravih reform. Obseg predavanj, ki so sedaj izišla v posebni knjigi in sloveča imena predavateljev dajejo poročstvo, da se je v dosegu označenega namena zares veliko storilo. Ta knjiga mora zanimati vsakogar, ki se bavi z javnimi in političnimi vprašanji, zlasti pa avstrijske Slované. Znabiti dobi »Slov. Pravnika« prilikó, da iz te sploh lične zbirke priobči jedno ali drugo zanimivo stvar.

Razne vesti.

V Ljubljani, 15. februarija 1899.

— (Iz kronike društva »Pravnika«.) Na glavni skupščini izvoljeni odbor je izvolil načelnikovim namestnikom g. dra. D. Majarona, blagajnikom g. I. Gogola, tajnikom g. dra. Pirca, knjižničarjem g. Milčinskega, v uredniški odbor poleg g. dra. Majarona kakor urednika »Slov. Pravnika« pa gg. svetnika Polca, tajnika Kavčnika in pristava dra. Foersterja. — V zadnjem času sta bila dva društvena večera v »Nar. domu« in sicer dne 23. pr. m. in 6. t. m. Obakratí je bil prost razgovor o raznih vprašanjih iz sodne prakse, na drugem večeru je bila poleg tega diskusija, katero je vodil g. sodni tajnik Kavčnik in sicer »o pristopu k dražbenemu postopanju, kadar so dražbeni pogoji že ustanovljeni in se na zemljišči nahajajo stvarna bremena«. Prvega večer se je udeležilo 10, drugega pa 14 članov.

— (Shod kranjskih notarjev za l. 1898) se je vršil dne 18. decembra min. l. v Ljubljani. Poleg letnega poročila, računov o dohodkih in izdatkih, proračuna ter volitve treh namestnikov v zbornico, bila so na dnevnem redu jako važna poročila in sicer: 1. Poročilo o nameravanem zakonu, po katerem naj se v prihodnje napravljajo listine za pridobitev nepremičnin v vrednosti do 100 gld. pri sodiščih (poročevalec g. dr. Rupert Bežek); 2. o nedeljskem počitku (poročevalec g. Luka Svetec); 3. o stanji notarijata na Kranjskem (poročevalec g. dr. Albin Poznik). Po živahni debati o prvem poročilu sklenila se je nastopna resolucija: »Kolegij kranjskih notarjev priznava in uvideva, da se z zakonom z dne 23. maja 1883, drž. zak. št. 82 in 83 ni dosegel njegov smoter, uravnati brzo soglasje zemljiške knjige s katastrom, da je torej potrebno poskrbeti z novimi zakonitimi sredstvi strankam, katere naj ne trpé v bodoče več škode, povzročane jim vsled dejstva, da so zamotani pravni njihovi odnošaji v zemljiški knjigi, niti radi tega, da zgineva napram onemu dejstvu zaupanje v javno knjigo, da je potrebno ukreniti hitro soglasje zemljiške knjige s katastrom. — Sploskoma odobrava torej notarski kolegij načrt visoke justične uprave, vsprejeti v XIV. zasedanji poslanske zbornice v stenografični zapisnik pod št. 172 z leta 1898,

izdani glede delitve zemljiških parcel v tej sméri, da se dopušča v bodoče na podlagi priprostega osnutka začasna delitev parcel dotlej, da ne postane z došlim osnutkom ces. kr. evidenčnega zemljemerca končno vrejena (definitivna); istotako se zлага notarski kolegij z dopustljivostjo, upeljavati poziven postopek v svrhu brezbrementnega odpisa na podlagi priprostega delitvenega osnutka, uvažujoč, da so ta sredstva prikladna smotru, uravnati hitro z manjšimi stroški soglasje zemljiške knjige s katastrom. Uvažujoč slednjič, da namerava visoka vlada dosočiti ta smoter z druge strani z dopustljivostjo, napravljati v bodoče zemljeknjižne listine o pridobitvi zemljišč z vrednostjo do 100 gld. pri sodiščih brezplačno, razumno seveda zgolj za ubožne stranke, tak izreka obvezno kolegij kranjskih notarjev, da spada naprava listin in poverilo istih v področje notarjev; uverjen, da bi se naložilo z napravljanjem listin pri sodiščih slednjim — itak po novih civilnopravnih zakonih z delom preobloženim oblastvom — prehudo breme, da se ponudijo kranjski notarji narejati listine o pridobitvi zemljišč vrednih do 100 gld., kedarkoli se kani takojšnja vknjižba, ubožnim strankam brezplačno, toda proti temu, da se odpove visoka vlada kolkovini od listin, poveril in zemljeknjižnih vlog, ter proti temu, da odškoduje notarje, kateri izdelavajo itak mnogo sodniških poslov brezplačno, napram pomnoženemu brezplačnemu uradovanju vsled napravljanja listin brez plačila — na kak drug način, t. j. da se jim v bodoče odkažejo obligatorno po sodiščih sodniška opravila, vzlasti poverijo vse ostalinske razprave, glede odplačila v doslej veljavnem obsegu. Kranjska c. kr. notarska zbornica predloži to resolucijo visokemu c. kr. justičnemu ministerstvu, izločivši iz vladnega načrta člene VI. do XIII., odnosno nadomestivši jih z ukazom, da se poveri brezplačno napravljanje zemljeknjižnih listin o pridobitvi zemljišč do 100 gld. vrednosti, kadar se namerava takoj izvršiti zemljeknjižen prepis, — ubožnim strankam na korist — mestu sodiščem pa c. kr. notarjem«. — Glede nedeljskega počitka odobril se je sklep notarske zbornice, katera je svoj čas z ozirom na to, da prihaja velik del prebivalstva le ob nedeljah, kadar je prost, v notarske pisarne radi pravnih opravil, sklenila, da ostanejo notarske pisarne tudi ob nedeljah dopoldne odprte, da pa sme pomožno osebje notarja vsako drugo nedeljo po vrsti iz pisarne izostati. — Zadnje poročilo vzelo se je le na znanje. — Ker g. dr. Fran Vok ni sprejel lanske izvolitve, notar g. Viktor Globočnik pa je mej letom umrl, vstopila sta na nju mesto lansko leto izvoljena namestnika gg. Anton Komotar in Stanko Pirnat, c. kr. notarja, prvi na Vrhniki in drugi v Mokronogu, kakor člena v zbornico, in nameštiki bili so na tem shodu izvoljeni gg. dr. Rupert Bežek, Janko Rahne in dr. Anton Šlamberger. Pred zaključkom tega shoda izrekel je g. Niko Lenček poročevalcem za marljivo in stvarno izdelana poročila, predsedniku g. Ivanu Gogoli pa za spretno vodstvo tega shoda toplo zahvalo zbranega kolegija. Iz letnega poročila odobral se je z dobro-klici sklep notarske zbornice, po katerem se je proglasil notranjim njenim uradnim jezikom slovenski jezik, in predsedniku se je izrekla še posebna zahvala za njegovo neustrašeno zvrševanje tega sklepa. Po shodu imeli so notarji skupen obed v »Narodnem domu«, pri

katerem se je napivalo navzočnemu g. Luki Svetcu radi njegovega odlikovanja povodom cesarjeve petdesetletnice.

— (Za ravnopravnost slovenščine pri graškem nadsodišči.) Dne 29. decembra je bila pri c. kr. nadsodišči v Gradni prizivna razprava, na kateri je zastopnik g. dr. Hrašovec lahko — prvi slučaj! — slovenski govoril. Ta dogodek so javna glasila beležila z različnimi komentarji. Vsa so soglašala v tem, da borba za ravnopravnost pri graškem višjem deželnem sodišči še ni završena, treba tudi: da se razprava okliče, da sodniki, vzlasti poročevalci govoré, da se zapisnik piše, da se razsodba proglasi — vse v slovenskem jeziku.

— (Radi napisov kat. občin v zemljiških knjigah v obeh dež. jezikih) imela je enketa pri deželnem predsedstvu v Ljubljani (glej »Slov. Pravnik« 1898, str. 157) dne 3. t. m. svojo drugo sejo, katere so se udeležili vsi člani, za deželnosodno predsedstvo ta pot g. sodni svetnik dr. Kavčič. Rešila je drugo polovico gradiva in se še enkrat snide radi par dvomljivih slučajev.

Vabilo na naročbo in sodelovanje.

»Slovenski Pravnik« je nastopil svoje XV. leto. Izhajal bode tudi naprej po svojem prejšnjem programu in v dosedanji obliki. Pri strokovnih listih ni navada, da bi se gostobesedno vabilo naročnike in sotrudnike. Najmanj bi se smelo to zgoditi pri našem glasilu. Dandanes, ko se v pravosodji skoraj vse razpravlja in rešuje ustno ter neposredno, narodi še z večjo pravico zahtevajo, da so javni funkcionarji popolnoma večči jeziku naroda, s katerim so v živi zvezi, in to je tudi poglobitveni pogoj uglednemu in zdravemu pravosodju. Pravniški list v slovenskem jeziku je pa vzlasti še zato nujno potreben, ker se pravoslovne študije vrše na podstavi drugačnega jezika, tako da si je moči pridobiti ali popolniti znanje slovenščine za pravniške svrhe šele v praksi in s čitanjem slovenskega strokovnega lista. Pričakovati je torej novih naročnikov posebno iz tistih krogov, kateri se narodovega jezika še učiti morajo, v svesti si, da le njega temeljito znanje in gladko govorjenje jim olajšuje izvrševanje službe in zagotavlja popolni ugled.

Pričakujemo pa tudi, da bo naš list dobival od domačih pravnikov dovolj duševne podpore za redno izhajanje. Če se tu in tam pogréša raznovrstnost in zanimivost vsebine, krivo je

to, da pravniki sami preradi pozabljajo geslo: »Viribus unitis!« To mora delovati vzlasti pri listu, ki naj kaže, kako se pri pre-raznih oblastvih izvršuje pravosodje, odnosno uprava. Vsak, komur je do tega, da najde v »Slov. Pravniku« iz raznih bližnjih stranij rešitve spornih praktičnih slučajev ali dvomljivih teoretičnih vprašanj, naj pride z doneskom in kmalu bo naš list ustrezal raznim željam in se bližal vzoru, da postane zrcalo, v katerem bode videti pravniško gibanje in delovanje na avstrijskem jugu.

»Slov. Pravnik« bo v ta namen prav rad prinašal tudi članke in slučaje v hrvatskem jeziku, ker hrvatskim pravnikom tostran Litve nedostaje glasila, ker je pravniško delovanje v Hrvatski, vzlasti v Primorji, tesno zvezano s pravniškim delovanjem v Slovencih in ker naj se vzlasti na znanstvenem polji kaže sorodna zveza, dejansko zblíževanje. Ta popolnjeni namen našega glasila pozdravlja ugledni »Mjesečnik pravničkoga društva v Zagrebu« z naslednjimi gorkimi besedami:

S radošću saobćujemo našim čitateljem, da je prvi članak u ovom broju (9. in 10. »Slov. Pravnika«) pod naslovom: Jeli pravo tako? od dra. Ž. Š...ća priobćen u **hrvatskom jeziku**. Uredništvo kaže u viestniku: »Naši p. n. naročniki imajo v tem zvezku tudi sestavek v hrvatskem jeziku. Radi bodemo tudi poslej priobčevali hrvatski pisane doneske, ker se tako »Slov. Pravnik« razširi lahko vzlasti tudi za hrvatsko pravosodno in upravno prakso v Istri in Dalmaciji«. — Mi pozdravljamo ovu viest od svega srca i želimo »Slov. Pravniku« najbolji uspjeh, te ga najtoplije preporučamo ne samo hrvatskim pravnikom u Istri i Dalmaciji nego i onim v Banovini.

Ob jednom s tem priporočilom zahvaljujemo se vsem p. n. naročnikom in sotrudnikom za dosedanje podpore.

Odbor društva „Pravnika“ v Ljubljani.

»Slovenski Pravnik« izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld.

Uredništvo je v Ljubljani, šte. 17 v Gospodski ulici; upravništvo pa na Valvazorjevem trgu šte. 7.